

ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE VELİLERİN BAKIŞ AÇILARINA GÖRE PROBLEM DAVRANIŞLARIN MEYDANA GELME SIKLIĞI, ÖNEM DERECESI (CİDDİLİK) VE NEDENLERİ

THE FREQUENCY, THE RATE OF IMPORTANCE AND THE REASONS OF MISBEHAVIORS ACCORDING TO THE TEACHERS, STUDENTS AND PARENTS' PERSPECTIVES

ÖZET

Bu araştırma, problem davranışlar hakkında öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini aynı okulda inceleyen nitel/durumsal bir çalışmadır. Verilerin toplanmasında yöntem ve veri üçgenlemesi birlikte kullanılmıştır. Araştırma verileri üç farklı kaynaktan (öğretmen, öğrenci ve veli), nitel veri toplama tekniklerinden eleştirel olay, gözlem, görüşme ve nicel veri toplama yöntemlerinden kişisel bilgi formları ve anket kullanılarak elde edilmiştir. Öğretmenlerden biri kadın, dördü erkektir. Beş öğretmenin üçü 4. sınıf, ikisi 5. sınıf öğretmenidir. Öğrencilerin 75' i kız, 97' si erkektir, 4 ve 5. sınıfa devam eden öğrencilerdir. Yirmi öğrenci velisinin ise tamamı kadındır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir. Öğretmenler, davranışın sınıf içinde gözlenme sıklığını öğrenci ve velilere daha yüksek algılamışlardır. Sınıf gözlemlerine göre, problem davranışların gözlenme sıklığı öğretmen ve öğrenci algılamalarından daha yüksek olmuştur. Veliler, istenmeyen davranışları öğretmen ve öğrencilere göre "en ciddi" algılayan grup olmuştur. Araştırmaya katılan gruplar problem davranışların nedenlerini öncelikle dışsal faktörlere bağlamış ve başkalarını suçlama yönünde tutum sergilemişlerdir.

***Anahtar Kelimeler:** Sınıf Yönetimi, Problem Davranışlar, Öğretmen-Veli İşbirliği, Aile.*

ABSTRACT

This study is a descriptive/case study investigating the perspectives of teachers, students and parents on students' classroom misbehaviors. The participant school is a low-status suburban primary school. The data was collected on the basis of a triangulation among the methods and the data. The data was obtained by different techniques such as critical incident, observation, interviews, personal information forms, and questionnaires, which were conducted on teachers, students, and parents. One of the participant teachers was female and four of them were male. Three teachers were teaching fourth grade and two teachers were teaching fifth grade. The participant students consisted of 75 girls and 97 boys (fourth grade and fifth grade). The parents representing 20 students were just mothers. The results can be summarized as in the following; the teachers' perceptions of the frequency of observation of the behavior in the classroom was higher compared to the participant students and their parents. According to the classroom observations, the frequency of observation of the problematic behavior was higher than the perceptions of the students and the teachers. The teachers were the participant group who consider the misbehavior most important compared to the other participants. The participant groups connected the reasons of misbehaviors to external factors and they showed an attitude putting the blame on the others rather than themselves.

***Key words:** Classroom Management, Misbehaviors, Teachers-Parents Co-Operation, Family.*

GİRİŞ

Günümüzde okullar sadece öğretim yapılan yer değil aynı zamanda farklı çevrelerden gelen öğrencilerin zihinsel duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini sağlayan bir eğitim ortamıdır. Okulların amacı, sağladıkları olanaklarla, öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çağdaş bir birey olarak yetiştirerek, toplumsal yapıya uyum sağlamalarına yardım etmektir. Amaca ulaşılabilirlik ise, okulların sahip oldukları fiziksel ve eğitsel donanım özelliklerinin, bu amacı gerçekleştirebilecek nitelikte düzenlenmesine bağlıdır. Öğretmenler, öğretim ve yönetim faaliyetleri ile birer düzenleyici olarak bu durumda öğretme-öğrenme sürecinin en önemli değişkenlerinden biridir.

Doyle (1986) ve Joan (1992) bu iki temel aktivitenin birbiriyle iç içe olduğunu belirterek, öğretim amaçlarına öğretmenin öğretimsel ve yönetsel faaliyetleri ile ulaşıldığını vurgulamışlardır. Aktiviteleri planlama, aktiviteler arasında pürüzsüz geçişler yapma, sınıfın fiziksel koşullarını organize etme, öğrenme materyallerini hazırlama ve zamanı etkili kullanma öğretmenin öğretimsel faaliyetlerinden bazılarıdır. Kural ve prosedürlerin oluşturulması, akademik olmayan etkinlikleri en aza indirme ve genel düzeni olumsuz etkileyen davranışlarla baş etme gibi yönetim becerileri de sınıfta düzeni sağlama ve koruma amacına yöneliktir. Görüldüğü gibi öğretim ve yönetim birbirinden ayrı fakat birbirini tamamlayan iki görevdir (Weber, 1986; Brophy, 1988).

Bu iki görev aynı anda gerçekleştiğinden, öğretmenler genellikle öğrenmeyi artırma ve düzeni koruma konusunda kendilerini baskı altında hissederler (Lewis, 1999; Rickman ve Hollowel, 1981; Akt. Tulley ve Chiu, 1995). Öğretmenin görevi, öğrencilerin kişisel algı ve beklentileri ile çevresel değişkenler arasında ilişki kurmaktır. Bu aynı zamanda başarılı bir davranış yönetiminin de ön koşuludur (Aydın, 1998; Türnüklü, 2003).

Davranış yönetimi, çocuklar için bir gruba dâhil olmayı ve topluma uyum sağlamayı kolaylaştıracak davranış değişikliklerini meydana getirmek ve uygun olmayan davranışları azaltmaktır. Etkili bir davranış yönetimi, uygun davranışların oluşmasını ve kalıcılığını sağlayan ve uygun olmayan davranışların oluşmasına fırsat tanımayan öğretim-öğrenme ortamlarının hazırlanmasını gerektirir. Ancak, bireyin hangi koşullarda hangi davranışları gösterdiğinin yeterince saptanamamasından kaynaklanan zorluk nedeniyle, istenen ve istenmeyen davranışın niteliğini belirlemek de güçleşmektedir. Her disiplin problemi kendini gösterdiğinde uygulanabilecek hazır bir reçete olmadığından her durumda öğrencinin yaşı ve koşullar açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun sonucunda uygun olmayan davranışların yönetimi daha da karmaşıklaşmaktadır. Olumsuz davranışların değiştirilmesine yönelik davranış yönetim stratejilerinin seçilmesinde ve başarılı toplumsallaşmanın gerçekleştirilmesinde öncelik, öğrencilerin sınıf ortamında nasıl davrandıkları ve onları böyle davranmaya yöneltten faktörleri belirlemektir. Çünkü istenmeyen davranışları ortadan kaldırmak ve yeniden ortaya çıkmasını engellemek, bu davranışa neden olan olası faktörler ortadan kaldırılmadıkça mümkün olmayacaktır (Özyürek, 1996; Aydın, 1998; Başar, 1997; Özyürek, 2001; Weber, 1986; Brophy, 1988).

İlgili araştırmalar incelendiğinde bazı araştırmacıların öğretmenin çalışmalarını engelleyen problem davranışların tür ve şiddetini (Koç, vd, 1977; Eripek, 1980; Uysal, 1991; Oktay, 1976, Akt: Eripek, 1980; Aydın, 2001; Öztürk, 2001; Sayın, 2001; Dağdelen, 1999; Wickman, 1928, Akt: Borg ve Falzon, 1990; Merret ve Wheldall, 1984, 1988; Borg ve Falzon, 1989; Johnson, Oswald ve Adey, 1993), bazı araştırmacıların ise problem davranışların nedenlerini belirlemeye yönelikleri görülmektedir (Sayın, 2001; Aksoy, 2000; Curwin ve Mendler, 1998; Guttman, 2001; Greenlee ve Ogletree, 1993). Ancak öğrencilerin istenmeyen davranışları ile ilgili

araştırmaların, genellikle öğretmen algılamaları açısından yapıldığı, öğrenci görüşlerine ise çok nadir başvurulduğu görülmektedir. Algular, bireyle dış dünya arasındaki karşılıklı etkileşimle ortaya çıkar (Cüceloğlu, 1991, 118). Sınıf içinde öğrencilerin de dış dünyası, öğretmenleri ve sınıf arkadaşlarıdır. Öğrencilerin gelecekte gösterecekleri davranışlar, geçmişte gösterdikleri davranışlarla ilgili öğretmenden ve sınıftaki diğer öğrencilerden aldıkları tepkilerden etkilenmekte, beklenti ve tercihleri de bu yönde oluşmaktadır (Turanlı, 1995). Bu nedenle sınıf içindeki öğretmen ve öğrenci davranışlarına aynı sınıf ortamını paylaşanlar olarak öğrencilerin perspektifinden de bakmak gereklidir. Öğrenciler, davranışlarının yanlış olmadığını düşündüklerinde ya da yanlış anlaşıldıklarına inandıklarında da, öğretmen müdahalelerinin davranışın ortadan kalkması için etkili olmama olasılığı yüksektir. Aksine, öğrencilerde haksızlığa uğradıkları gerekçesiyle, davranışlarını devam ettirmek için bir gerekçe yaratabilecektir. Tulley ve Chiu (1998)' un araştırmasında öğrenciler, davranışlarının yanlış anlaşıldığını ve müdahalenin haksız olduğunu düşündüklerinde, davranış yapmaya devam ettiklerini, Kinch ve diğerleri (2001)' nin araştırmasında ise öğrenciler kendi davranışlarını problem olarak görmediklerini ifade ederek, bu görüşü desteklemişlerdir. Disiplinin amacı, çocuğun kendi davranışlarını düzenleme ve yönetme becerisini kazanmasına yardım etmektir (Bergin ve Bergin, 1999). Bu nedenle öğrencilerin, kendi davranışlarını nasıl gördüklerini bilmeye ihtiyacımız vardır.

Aileler, öğrenci ve öğretmenlere göre ulaşılabilirliklerinin sınırlı olması nedeniyle disiplinle ilgili araştırmalarda çok daha az odak noktası olmaktadır. Fakat, okullardaki disiplin sorunları, sadece eğitimcileri değil, aileleri de ilgilendiren bir durumdur. Çünkü aile, çocuğun okula başlamadan önce temel eğitimini aldığı ilk çevredir ve çocuğun temel kişilik özellikleri aile içinde şekillenmeye başlar. Ailede kazanılan tutum ve davranışlar çocuğun sınıf içindeki davranışlarını etkiler (Sugai ve Horner, 2002). Okulda verilen eğitimin sonuçlarından da birinci derecede aileler etkilenir (Bacanlı, 2002). Bu nedenle ortak bir toplumsal çevreyi paylaşanlar olarak öğretmenlerin, ailelerin ve öğrencilerin problem davranışlara karşı tutumlarını incelemek disiplin problemlerini açık hale getirmede son derece önemlidir. Bu gerekçeler doğrultusunda bir okulda üç grubu aynı zamanda yakından inceleyen bir çalışma yapmaya gereksinim duyulmuş, öğretmen, öğrenci ve velilerin problem davranışların

meydana gelme sıklığı, önem derecesi (ciddilik) ve nedenleri ile ilgili görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Belirtilen temel amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şunlardır:

1. Problem davranışlar sınıf içinde hangi sıklıkta meydana gelmektedir?
2. Problem davranışların önem derecesi (ciddilik) nedir?
3. Öğretmenlerin problem davranışların meydana gelme sıklığı ve önem derecesi (ciddilik) ile ilgili görüşleri, öğrencilerin cinsiyeti bakımından farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin problem davranışların meydana gelme sıklığı ve önem derecesi (ciddilik) ile ilgili görüşleri, öğrencinin cinsiyeti bakımından farklılaşmakta mıdır?
5. Problem davranışların nedenleri nelerdir?
6. Problem davranışların meydana gelme sıklığı, önem derecesi (ciddilik) ve nedenleri ile ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri farklılaşmakta mıdır?

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, aynı okuldaki öğretmen, öğrenci ve velilerin bakış açısından problem davranışların meydana gelme sıklığı, önem derecesi (ciddilik) ve nedenlerini bütünsel olarak inceleyen nitel/durumsal (örnek olay) bir çalışmadır. Araştırma problemi ve ilgili alt boyutların en iyi şekilde çalışılabileceği durumun (ilköğretim okulunun) belirlenmesinde nitel araştırma geleneği içinde yer alan amaçlı örnekleme yöntemlerinden yoğunluk (intensity), kritik durum (critical case) ve kolay ulaşılabilir (convenience sampling) durum örnekleme birlikte kullanılmıştır. Araştırma için belirlenen ilköğretim okulu, Adana'nın doğusunda, alt sosyo-ekonomik düzeydeki bir mahallededir. Okul kayıtlarına göre öğrencilerin %80'i Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan göç eden ailelerin çocuklarıdır ve sosyo-ekonomik açıdan yoksul olan öğrencilerdir. Okulun öğrenci sayısı 694'dür. Öğrencilerin yaklaşık %60'ı ilköğretim birinci kademe eğitim-öğretim görmektedir. Okulda, bir müdür, bir müdür yardımcısı, 12 sınıf öğretmeni, dört branş öğretmeni ve bir hizmetli olmak üzere toplam 19 kadrolu personel bulunmaktadır.

Çalışma Grupları

Çalışma Grubu-1: Bu grup, araştırmanın yürütüldüğü ilköğretim okulunun 4 ve 5. sınıflarında görev yapan sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır. Okulda 3 tane dördüncü sınıf ve iki tane beşinci sınıf

bulunması nedeniyle toplam beş öğretmenle çalışılmıştır. Öğretmenlerin üçü 32-34 yaş diliminde yer alan genç öğretmenlerdir. Bir öğretmen, öğretmen okulu, bir öğretmen sınıf öğretmenliği, iki öğretmen eğitim fakültesinin farklı bölümlerinden (Almanca ve Fransızca öğretmenliği) ve bir öğretmen de fen-edebiyat fakültesi kütüphanecilik bölümü mezunudur. İki erkek öğretmen ve bir bayan öğretmen evli, diğer iki erkek öğretmen bekârdır. Öğretmenlerin biri 27 yıl, dördü ise 7-8 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Bir erkek öğretmen 9, bir bayan öğretmen 8 ve diğer erkek öğretmenler 1-3 yıldır araştırmanın yürütüldüğü ilköğretim okulunda görev yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısı ise ortalama 36'dır.

Çalışma grubu-2: Bu grup, araştırmanın yürütüldüğü ilköğretim okulunun 4 ve 5. sınıflarına devam eden öğrencileri kapsamaktadır. Araştırmada öğrencilerden örneklem alma yoluna gidilmemiş, dördüncü sınıflara devam eden 104, beşinci sınıflara devam eden 70 olmak üzere toplam 174 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %43.6'sı kız, % 56.4'ü erkektir. Öğrencilerin %58.1 gibi yarısından fazlası Adana doğumludur, %41.9'unun ailesi ise Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinden göç eden ailelerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%64.5) 10-11 yaş ve 12-13 yaş (%32.6) dilimindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 72.7'si 4 ve daha fazla çocuklu ailelerden gelmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 169'u aileleriyle birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin %66.8'inin annesi, %18.0'inin babası okuma-yazma bilmemektedir. Öğrencilerin %95.3'ünün annesi ev hanımı, %49.5'inin babası ise geliri düşük değişik iş alanlarında işçi olarak çalışmaktadır. Öğrencilerin yarısından fazlası (%52.4) aynı evde 5-7, %34.4'ü 8-10, %9.4'ü 11-13 ve %3.5'i de 14-16 kişiyle birlikte yaşadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %93.6'sı okuldan çıktıktan sonra herhangi bir yerde çalışmamaktadır.

Çalışma grubu-3: Araştırmanın üçüncü çalışma grubu, okulun 4. sınıf öğrencilerinden beş kız, beş erkek ve 5. sınıf öğrencilerinden beş kız ve beş erkek öğrencinin velisi olmak üzere toplam 20 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu grubunun oluşturulmasında gönüllülük esası temele alınmıştır. Okulun bulunduğu bölgede erkeklerin gündüz çalışması ve görüşmeyi kabul etmemesi nedeniyle katılımcıların tamamı ev hanımı kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan velilerin dokuzu 30-34 yaş, sekizi 35-39

yaş, ikisi 25–29 yaş dilimleri arasındadır, bir veli 40 yaş üzeridir. Büyük çoğunluğu (%70.0) okuma-yazma bilmeyen katılımcıların üçü okur-yazar, üçü ise ilköğretim mezunudur. Katılımcıların %45.0' i Elazığ, %20.0' si Diyarbakır ve Adana doğumludur. Araştırmaya katılan velilerin biri 10 ve biri de 8 çocuk sahibidir. Diğer katılımcıların ikisi 7, biri 6, beşi 5, beşi 4, ikisi 3, ikisi 2 ve bir tanesi de tek çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri yöntem ve veri üçgenlemesi birlikte kullanılarak, üç farklı kaynaktan (öğretmen, öğrenci ve öğrenci velileri) nitel veri toplama tekniklerinden tipik durum/olay (critical incident), gözlem ve görüşme ile nicel veri toplama yöntemlerinden anket ve kişisel bilgi formları kullanılarak elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 2003–2004 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Öğrencilere tipik durum/olay tekniği (Flanagan, 1954; Ryans, 1960; Akt.Tulley ve Chiu, 1998), uygulanmış ve öğrencilerden problem davranışların nedenleri hakkında kısa bir yazı yazmaları istenmiştir. Öğrenci anketi ise öğrencilerin sınıfta istenmeyen davranışların meydana gelme sıklığı ve önem derecesi (ciddilik) ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Problem davranış kategorileri (41 problem davranış kategorisi) anket içinde üçlü likert ölçeği şeklinde sunulmuş ve öğrencilerden, her bir davranışın sınıf içinde meydana gelme sıklığı ve ciddiliği ile ilgili düşüncelerini ilgili yeri işaretleyerek (X) belirtmeleri istenmiştir. Öğretmen ve öğrenci velilerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Öğretmenlerle görüşmeler sırasında katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmış ayrıca bazı sorular için görüşme formları üzerinde kodlamalar yapılmıştır. Velilerle görüşmeler ev ziyaretleri yapılarak gerçekleştirilmiş, görüşme sırasında ses- kayıt cihazı kullanılmasına izin verilmediğinden görüşme formu üzerinde işaretlemeler yapılmış ve notlar alınmıştır. Sınıf gözlemleri haftada 3 kez ve yarım gün olacak şekilde (6 ders saati) sınıf ortamında öğrencilerin hangi problem davranışları ne sıklıkta gösterdiğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Her sınıfta, her biri farklı gün ve saatlerde, arka arkaya 3 ders

saati ve 3 kez olmak üzere aynı gözlemci (araştırmacı) tarafından toplam 45 ders saati sınıf gözlemi yapılmıştır. Kişisel bilgi formlarından ise çalışma gruplarının özelliklerini ayrıntılı bir şekilde belirlemek amacıyla yararlanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verilerinin istatistiksel analizinde SPSS paket programı kullanılarak, frekans, yüzde ve aritmetik ortalama hesaplanmıştır. Nitel verilerin analizinde ise kodlama, temaların bulunması, verilerin kod ve temalara göre organize edilmesi aşamalarından oluşan içerik analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Problem Davranışların Sınıf İçinde Meydana Gelme Sıklığı İle İlgili Bulgular

İstenmeyen Davranışların Sınıf İçinde Meydana Gelme Sıklığı İle İlgili Öğretmen Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenler, problem davranışlarla kendi sınıflarında karşılaşma durumuyla ilgili benzer yanıtlar vermiş ve “bazen karşılaşıyorum” ifadesinde yoğunlaşmışlardır. Elde edilen verilere göre, beş öğretmenin de sınıf ortamında “her zaman” karşılaştığını ifade ettiği problem davranışlar; izin almadan konuşma, derse ilgisizlik, dikkat çekmeye çalışma, gürültü yapma ve kendini temiz tutmama davranışlarıdır. Ayrıca, öğretmeni sınıfta hazır beklememe (Öğretmen A-C-D-E), ders dışı şeylerle ilgilenme (Öğretmen-B), kendi eşyalarına zarar verme, arkadaşlarına sözel ve fiziksel şiddet uygulama (Öğretmen-C-E), yetersizlik sergileme (Öğretmen D-E), öğretmenin dikkatini dağıtma (Öğretmen-A), derse hazırlıksız gelme, öğretmeni oyalama, arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme ve cinsiyet ayrımı yapma (Öğretmen-E) davranışları da “her zaman” karşılaşılan diğer problem davranışlar olarak belirtilmiştir. Öğretmenlerin şimdiki kadar sınıflarında “hiç” karşılaşmadıklarını ifade ederek hemfikir oldukları problem davranışlar ise; okul yönetmeliklerine uymama, öğretmene saygısızlık yapma ve okul eşyalarını gereksiz kullanma davranışları olmuştur. Görüşme sırasında üç öğretmen sınıflarında sürekli problem davranış gösteren öğrencilerin genellikle erkek, iki öğretmen ise kızlar olduğunu belirterek, bu öğrencilerin sayılarının genellikle 6–7’ yi geçmediğini de vurgulamışlardır. Aşağıda, öğretmenlerin

konuyla ilgili açıklamalarından örnek ifadeler verilmiştir.

Öğretmen- A: “Sınıfa girdiğiniz zaman öğrenciyi sizi bekler durumda görmek istiyorsunuz ...defterleri kitapları malzemeleri hazır. Bunların eksikliği halen ayakta dolaşıyor olmaları...”

Öğretmen- B: “... ders esnasında başka işlerle uğraşan çok. Bunlar en çok el kol hareketleriyle işaret ediyorlar birbirlerine...”

Öğretmen- E: “...sözel şiddet her zaman var, onun sonunda zaten fiziksel şiddet doğuyor bu okulda. Kavgacılık, saldırganlık yalancılık bazılarında sanki genetik gibi ciddi boyutlarda...”

Problem Davranışların Sınıf İçinde Meydana Gelme Sıklığı İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Öğrencilere belirtilen problem davranışları sınıfta hangi sıklıkta yaptıkları sorulmuş ve öğrenciler büyük çoğunlukla “hiç yapmıyorum” seçeneği üzerine yoğunlaşmışlardır. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin sınıf ortamında “bazen” yaptığını ifade ettikleri istenmeyen davranışlar; yerleri kirletme, sınıfta bir şeyler yeme-içme, kaba ve küfürlü konuşma, sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, izin almadan konuşma, derse ilgisizlik, derse hazırlıksız gelme ve ders dışı şeylerle ilgilenmedir. Sınıf ortamında istenmeyen davranışları “her zaman” yaptığını ifade eden öğrencilerin sayısı ise davranış kategorilerine göre değişmiş, en fazla 18 öğrenci “ her zaman” sınıfı temiz tutmama ve 16 öğrenci de kendini temiz tutmama, ilgilenmeme davranışlarını gösterdiğini ifade etmiştir.

Problem Davranışların Sınıf İçinde Meydana Gelme Sıklığı İle İlgili Veli Görüşleri

Görüşme yapılan velilere, belirtilen problem davranışları kendi çocuklarının sınıflarında hangi sıklıkta yapıyor olabileceğini düşündükleri sorulduğunda ise çoğunlukla (6 kız ve 6 erkek öğrenci velisi) “çocuklarının sınıfta istenmeyen davranışlardan hiç birini yapmadığı/ yapmayacağı/ yapamayacağı” şeklinde benzer tutum sergilemiş, veliler bu davranışlardan herhangi birini bile çocuğunun yapabileceği düşüncesine sahip olmadıklarını belirtmiştir. Üç veli “ belki bazen yapıyordur” ifadesiyle başlayarak çocuklarının sınıfta bazı problem davranışları gösterebileceklerini ifade etmişlerdir. Bu davranışlar, bir erkek öğrenci velisine göre, sınıf eşyalarına zarar verme, öğretmene karşı gelme, bir kız öğrenci velisine göre, yerleri kirletme, sınıfta bir şeyler yeme-

içme, düzgün konuşmama, izin almadan konuşma, dikkat çekmeye çalışma ve okul eşyalarını gereksiz kullanma, bir başka kız öğrenci velisine göre de, arkadaşlarına sözel şiddet uygulama ve arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme davranışlarıdır. İki kız ve iki erkek öğrenci velisi ise çocuklarının bazı davranışları sınıflarında sürekli yaptığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bir kız öğrenci velisine göre, izin almadan konuşma, öğretmeni sınıfta hazır beklememe, dikkat çekmeye çalışma, bir başka kız öğrenci velisine göre, gürültü yapma, bir erkek öğrenci velisine göre, yerinde düzgün oturmama, izin almadan konuşma, dikkat çekmeye çalışma ve gürültü yapma, bir başka erkek öğrenci velisine göre de sınıfta olan biten her şeyi aileye anlatma (dedikodu yapmak), çocuklarının “her zaman” yaptıklarını düşündükleri davranışlardır. Çocuğunun bu davranışlardan birkaçı hariç diğerlerini sınıf ortamında gösterebileceğini düşünen veli sayısı ise sadece birdir. Aşağıda velilerin konuyla ilgili ifadelerinden örnekler verilmiştir.

Veli-A: “Benim çocuğum akıllıdır, hiç birini yapmaz. Öğretmeniyle de konuştum, çok efendi olduğunu söyledi...olsaydı bana şikayet gelirdi, hiçbir şikayet gelmedi bana...”

Veli-D: “... kıpır kıpır yerinde duramaz ki, başkalarına karışır, sürekli konuşur saçma sapan...eli ayağı durmaz... ödev yapmaz, çantası hep dağıntık karmakarışık...”

Sınıf Gözlemlerine Göre Öğrencilerin Sınıf İçinde İstenmeyen Davranışlarının Sıklık Düzeyi

Öğrencilerin istenmeyen davranışları sınıf içinde gösterme sıklığı ile ilgili sınıf gözlemlerinden elde edilen verilerin analizi sonucunda sınıflarda en sık gözlenen problem davranışlar; gürültü yapma, öğretmeni oyalama, derse ilgisizlik, izin almadan konuşma, öğretmenin dikkatini dağıtma, öğretmeni sınıfta hazır beklememe ve ders dışı şeylerle ilgilenme olmuştur. Öğrencilerin yaklaşık yarısının (%47.7) hiç yapmadıklarını, öğretmenlerin ise sınıflarında en sık karşılaştıkları sorun davranış olarak belirttikleri gürültü yapma, sınıf gözlemleri sırasında çoğunlukla sıraları ilerigeri hareket ettirme, oturduğu yerden bağıarak konuşma, ayaklarını yere, sıra demirine vurma, kalem ya da herhangi bir şeyle sıraya vurma ya da elindeki metal parayla sesler çıkarma ve öğrencilerin kendi aralarında yüksek sesle konuşmaları şeklinde gözlenmiştir. Gürültü, kısa aralıklarla durmuş olsa da, sınıflarda ders boyunca devam ettiği gözlenen ve çoğunlukla

erkek öğrencilerin yaptığı bir davranış olmuştur. Öğretmen-E'nin sınıfında her zaman, dört öğretmenin bazen karşılaştığını, öğrencilerin ise %80.2 oranında bir fikir birliği ile hiçbir zaman yapmadıklarını ifade ettiği öğretmeni oyalama davranışı ise, sınıf gözlemlerinde en sık gözlenen ikinci istenmeyen davranış olmuştur. Diğer sınıflarla karşılaştırıldığında daha çok E-D ve C sınıfında gözlenen öğretmeni oyalama davranışı çoğunlukla, öğretmen sınıfa girer girmez, “öğretmenim bana küfür etti, öğretmenim bana vurdu, kulağıma dokundu, saçımı çekti vb.” şeklinde başlayıp, “öğretmenim kalemimi aldı, öğretmenim bana bakıyor vb.” şeklinde ders boyunca devam eden şikayet etme davranışı şeklinde gözlenmiştir. Bunun yanı sıra kalem açma bahanesi ile çöp kutusunun yanında ayakta durma, komiklik yapma, gereksiz ve aynı soruları sürekli sorma ve sorulara alakasız cevaplar verme, öğretmeni oyalamaya yönelik diğer davranışlar arasındadır.

Araştırmaya katılan beş öğretmenin de sınıflarında “her zaman” karşılaştıklarını, öğrencilerin ise genel olarak “bazen” yaptıklarını ifade ettikleri “derse ilgisizlik ve izin almadan konuşma” davranışları, sınıf gözlemleri sırasında “en sık” karşılaşılan diğer sorun davranışlardır. Derse ilgisizlik, daha çok etrafi seyretme, sıranın üzerine uzanma-uyuma ve etkinliğe katılmama, izin almadan konuşma davranışı ise öğrencilerin oturdukları yerden konuşmaları, hep bir ağızdan toplu cevap vermeleri, elleri havada bağırarak konuşmaya başlamaları ve öğretmen ya da söz verilen bir arkadaşı konuşurken laf atarak (yanlış yapıyor, öyle değil öğretmenim ben söyleyeyim vb.) söze girmeleri şeklinde gözlenmiştir. Erkek öğrencilerin yarısından fazlasının (%56.7) “bazen” yaptığını ifade ettiği derse ilgisizlik, araştırmaya katılan beş öğretmenin de görüşme sırasında belirttiği gibi daha çok erkeklerde, izin almadan konuşma ise çoğunlukla kız öğrencilerde gözlenmiştir.

Öğretmen-A'nın “her zaman” diğer dört öğretmenin genel olarak “bazen” karşılaştığını ve öğrencilerin de genel olarak “hiç yapmıyorum” şeklinde ifade ettikleri öğretmenin dikkatini dağıtma davranışı ise, gözlem yapılan beş sınıfta da en sık gözlenen problem davranışlardan bir diğeri olmuştur. Bu davranış daha çok tuvalete gitmek veya su içmek için izin isteme, gereksiz ve izinsiz bir şekilde ayağa kalkma, dersi ayakta izleme vb. davranışları şeklinde gözlenmiştir. “Öğretmenim ben ben ben” diye bağırarak öğretmenin bakmasını sağlama, sınıftan çıkmak için izin isteme daha çok kız, ayağa kalkma,

dersi ayakta izleme, öğretmen tahtadayken yanına gitme ve sık sık yerini değiştirme davranışları ise daha çok erkek öğrencilerde gözlenen davranışlar olmuştur. Sınıf gözlemlerinde en sık karşılaşılan 5. sorun davranış yüzdelik oranına göre “öğretmeni sınıfta hazır beklememe” davranışdır. Özellikle teneffüs dönüşü öğrencilerin öğretmeni sıralarında beklememeleri, öğretmen sınıfa girdikten sonra sınıfta dolaşmaya ve oyun oynamaya devam etmeleri, dersle ilgili araç-gereçlerini çıkarmamaları ve malzeme alış-verişine başlamaları şeklinde gözlenen öğretmeni hazır beklememe davranışı, ortalama her sınıfta 6-7 öğrencinin ders boyunca hazırlanamamaları şeklinde sürekli devam eden bir sorun olmuştur. Ders dışı şeylerle ilgilenme, çoğunlukla erkek öğrencilerde ve daha çok kendi aralarında konuşma, başka bir dersin kitap ya da defterini karıştırma (genellikle ödev tamamlama ya da gelişi güzel bir şekilde), kalem ya da silgiyle oynama, resim yapma ve birbirlerine not yazıp gönderme şeklinde karşılaşılan bir diğer istenmeyen davranıştır.

Sınıf gözlemlerinde, öğretmenlerin hiçbir zaman karşılaşmadıkları yönünde hem fikir oldukları istenmeyen davranışlarla da karşılaşmışlardır. Bunlardan öğretmene saygısızlık yapma davranışı, öğretmenin arkasından el-kol hareketi yapma, yüzünü buruşturma-oynama, konuşma, söylediklerini taklit etme, arkasından konuşma (şu ödevleri versen de artık kurtulsak, off yeter artıkkk vb.), alay etme (siz şimdi Bruce Lee kim desem onu da bilmezsiniz, vb.) şeklinde özellikle erkeklerde oldukça sık gözlenen bir davranış olmuştur. Okul yönetmeliklerine uymama davranışı ise önlüksüz okula gelme, okuldan kaçma ve okula çakı-bıçak getirme şeklinde A-C ve D sınıfında karşılaşılmış, okul eşyalarını gereksiz kullanma davranışı ise C ve D sınıfında tebeşir savaşı yapma ve teneffüste tebeşirle tahtayı karalama şeklinde erkek öğrencilerde gözlenmiştir.

Öğretmenlerin “bazen” karşılaştıklarını belirttikleri kılık-kıyafetine özen göstermeme davranışı sınıf gözlemleri esnasında önlük yakasının açık bırakılması, düğmelerin açılması ve sınıfta önlüğünü çıkarmaya başlama şeklinde çoğunlukla erkek öğrencilerde gözlenmiştir. Kendini temiz tutmama ve ilgilenmeme davranışı ise öğrencilerin büyük çoğunluğunda gözlenen bir problem olmuştur. Öğrencilerin “hiçbir zaman” yapmadıklarını belirttikleri hırsızlık yapma davranışı da, sınıf gözlemleri sırasında para alınması şeklinde dört kez karşılaşılan bir davranış olmuştur. Cinsiyet ayrımı yapma davranışı ise genellikle kız

öğrenciler tahtaya kaldırıldığında erkeklerin, erkek öğrenciler bir şey söylediğinde ya da tahtaya kaldırıldığında da kızların onaylamaması, itiraz etmesi ve desteklememesi (hatasını bulmaya çalışma, söylediklerine katılmama gibi) şeklinde gözlenmiştir. Arkadaşına kötü davranma davranışı, çoğunlukla tahtaya kalkan öğrencinin yanlış okumasına yüksek sesle müdahale etme, toplu halde gülme ve “anası da böyle okuyor” şeklinde laf atarak alay etme şeklinde gözlenmiştir. Çalışan arkadaşını rahatsız etme davranışı ise daha çok arkadaşının elinden kitabını çekme, kapatma, defterinin üzerine yatma, eliyle saçına, kulağına dokunarak ve sürekli bir şeyler anlatarak dikkatini dağıtma şeklinde erkek öğrencilerde gözlenmiştir. Arkadaşına karşı fiziksel ve sözel şiddet uygulama davranışlarının zil çaldığında sınıftan çıkarken arttığı, bazı öğrencilerin ise (her sınıfta ortalama 7-8 öğrenci) zil çaldığında, öğretmenin izin vermesini beklemeden sınıftan çıktığı gözlenmiştir.

Problem Davranışların Önem Derecesi (Ciddilik) İle İlgili Bulgular İstenmeyen Davranışların Önem Derecesi (Ciddilik) İle İlgili Öğretmen Görüşleri

Araştırma sonucunda üç öğretmenin 41 kategoride belirtilen problem davranışları çoğunlukla “çok ciddi”, iki öğretmenin ise “ciddi” olarak algıladığı görülmüştür. Görüşmeden elde edilen verilerin analizine göre, sınıf içinde istenmeyen davranış olarak tanımlanan toplam 41 davranış kategorisinin %90.2’si Öğretmen-A, %60.9’u Öğretmen-D ve %65.8’i Öğretmen-E tarafından “çok ciddi” problemler olarak nitelendirilmiştir. Diğer iki öğretmenden Öğretmen- B, 41 istenmeyen davranışın %43.9’unun, Öğretmen-C ise %41.4’ünün “ciddi” problemler olduğunu belirtmişlerdir. Görüşlerine başvuru alan beş öğretmen de, sınıf eşyalarına zarar verme, kaba ve küfürlü konuşma, arkadaşlarına kötü davranma, yalan söyleme, iftira atma, suçlama, arkadaşlarına karşı fiziksel ve sözel şiddet uygulama, hırsızlık yapma ve okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme davranışlarının sınıfta düzeni “son derece ciddi” boyutlarda bozan ve öğretimi aksatan davranışlar olduğunu belirterek hemfikir olmuşlardır. Aşağıda, öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinden örnek ifadeler yer almaktadır.

Öğretmen- A: “Kavgalar ve şikâyetler... bu çok ciddi bir problem aslında. Yani

yanındaki arkadaşının ceza almasından zevk duyuyor çocuk, ceza alsın diyor yani böyle bir şey var

Öğretmen-B: “İzinsiz konuşma ya... sınıfta en ciddi problemlerden biri de bu... izin almadan konuşma...”

Problem Davranışların Önem Derecesi (Ciddilik) İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Öğrenciler, 41 istenmeyen davranış kategorisinin %80.5’ini (33 davranış) “çok önemli/çok ciddi” problem davranışlar olarak nitelendirmişlerdir. Bu davranışlardan bazıları yüzdelik sırasına göre hırsızlık yapma (%82.0), okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme (%79.7), öğretmene saygısızlık yapma (%74.4), yerleri kirletme (%73.3), sınıf eşyalarına zarar verme (%72.1), yalan söyleme (%69.8), iftira atma-suçlama (%69.8), okul yönetmeliklerine uymama (%69.8), öğretmene karşı gelme (%69.2), dedikodu yapma (%69.2), kopya çekme (%68.6) ve arkadaşlarına kötü davranmadır. Sınıfta bir şeyler yeme-içme, sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, derse hazırlıksız gelme, yetersizlik sergileme, dikkat çekmeye çalışma, ders dışı şeylerle ilgilenme, okul eşyalarını gereksiz kullanma ve kıskançlık ise öğrencilerin ortalama %42.1’ine göre “önemli-ciddi” olarak nitelendirilen problem davranışlar olmuştur.

Problem Davranışların Önem Derecesi (Ciddilik) İle İlgili Veli Görüşleri

Araştırma bulgularına göre ailelerin, çocuklarının kız ya da erkek olmasına bakmaksızın istenmeyen davranışlarının ciddiliği konusunda çoğunlukla benzer tutum içinde olduğu görülmüştür. Görüşmeler sırasında 8 kız ve 9 erkek olmak üzere toplam 17 öğrenci velisi, 41 problem davranış kategorisi ve bu kategorilere ait davranışların tamamının “çok ciddi” problemler olduğunu ifade ederek (%100) benzer tutum içinde olmuştur. Bir erkek öğrenci velisi davranışların %53.6’sını “çok ciddi”, %46.4’ünü ise “ciddi”, iki kız öğrenci velisi ise bazı davranışların önemsiz/küçük sorunlar olduğunu belirterek diğerlerinden farklı bir tutum göstermiştir. Öğrenci velilerinin bu konuyla ilgili açıklamalarından örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Veli-A: “... arkadaşı bir şey sorduğunda söylemiyorsa, çok yanlış bir şeydir, hainliktir bu...”

Veli-E: “... ne yaparsan yap yalan söylemeyeceksin, büyüklerine karşı gelmeyeceksin, haram mal yemeyeceksin...”

günah derim, ne yaparsan yap yalan söyleme, küfür etme, hırsızlık yapma...”

Öğretmenlerin Problem Davranışların Meydana Gelme Sıklığı ve Önem Derecesi (Ciddilik) İle İlgili Görüşleri Öğrencilerin Cinsiyeti Bakımından Farklılaşmakta mıdır?

Öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşleri incelendiğinde büyük bir fikir birliği içinde oldukları görülmüştür. Dört öğretmen, davranışın önem derecesine yönelik tutumlarının, davranışın bir kız ya da bir erkek öğrenci tarafından yapılmış olması bakımından “asla” farklılaşmadığını vurgulamıştır. Öğretmenlerin benzer tutum içinde oldukları bir diğer konu, istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklıklarının öğrencinin cinsiyetine göre değişmesidir. Görüşme sırasında beş öğretmen de izin almadan konuşma, dikkat çekmeye çalışma, kıskançlık, dedikodu yapma ve sürekli mazeret ileri sürme davranışlarını kızlarda daha çok gözledikleri konusunda hemfikir olmuşlardır. Bunların yanı sıra Öğretmen-A, kendi sınıfında arkadaşlarına karşı sözel şiddet uygulama, arkadaşlarıyla işbirliği yapmama, hırsızlık, iftira atma ve suçlama, öğretmene karşı gelme davranışlarıyla da kız öğrencilerde daha fazla karşılaştığını ifade etmiştir.

Gürültü yapma (Öğretmen-B), öğretmeni oyalama (Öğretmen-C), sınıfta bir şeyler yeme-içme (Öğretmen-D) ve öğretmene karşı gelme (Öğretmen-E) öğretmenlerin kız öğrencilerde daha fazla gözlediğini belirttiği diğer davranışlar olmuşlardır. Yerleri kirlenme, sınıfı temiz tutmama, kaba ve küfürlü konuşma, arkadaşlarına kötü davranma, arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet gösterme, derse ilgisizlik, sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, ders dışı şeylerle ilgilenme, öğretmenin dikkatini dağıtma, yetersizlik sergileme, öğretmeni hazır beklememe, öğretmene saygısızlık yapma, okul yönetmeliklerine uymama, derse hazırlıksız gelme, kılık kıyafetine dikkat etmeme, kendi eşyalarına zarar verme, sınıf eşyalarına zarar verme ve arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme davranışları da öğretmenlerin erkek öğrencilerde “daha sık” karşılaştıklarını ifade ettikleri davranışlar olmuştur. Aşağıda öğretmenlerin bu konuyla ilgili yaptıkları açıklamalardan örnek ifadelere yer verilmiştir

Öğretmen-A: “... erkeklerde şey var yani ayağa kalkmak, çok konuşmak, arkadaşını rahatsız etmek, bir arkadaşının eşyasını izinsiz almak gibi, el kol hareketleri çok fazla var... kızlar ise hep dikkatimin üzerlerinde olmasını istiyorlar...”

Öğretmen-C: “...kavga deyince, gürültü yapma ve derse ilgisizlik deyince ilk aklıma erkekler geliyor ve onlarda daha fazla oluyor...”

Öğretmen-D: “... hastayım öğretmenim, midem ağrıyor, özellikle ödevlerini yapmadılarsa... kızlarda daha yoğun bu benim sınıfımda...”

Öğrencilerin Problem Davranışların Meydana Gelme Sıklığı ve Önem Derecesi (Ciddilik) İle İlgili Görüşleri Öğrencilerin Cinsiyeti Bakımından Farklılaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan öğrencilerin bu davranışları sınıf içinde hangi düzeyde (sıklıkta) gösterdikleri ile ilgili görüşleri cinsiyetlerine göre gruplandırıldığında ise kız öğrenciler 41 davranış kategorisinden 38’ ini (%92.8) “hiç” göstermediklerini ifade ederek benzer tutum sergilemişlerdir. Bu davranışlardan bazılarında (iftira atma-suçlama, arkadaşlarının ve öğretmenin eşyalarına zarar verme, okul yönetmeliklerine uymama, kılık kıyafetine özen göstermeme, hırsızlık yapma ve okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme) fikir birliği oranı %90’ ların üzerinde olmuş, sadece sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme davranışında %50.7’ de kalmıştır. Yapılan analizler sonucunda kız öğrencilerin tutumlarında 38 davranış kategorisi için ortalama %77.1 gibi yüksek bir fikir birliği olduğu görülmüştür.

Problem davranışların sınıf ortamında gösterilme düzeyleri ile ilgili olarak erkek öğrencilerde, kızlarda olduğu kadar yüksek oranda fikir birliği olmamıştır. Erkek öğrenciler 41 davranış kategorisinden 29’ unu (%70.7) “hiç” göstermediklerini, 12’ sini (%29.2) ise “bazen” gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Erkek öğrenciler, “hiç göstermediklerini” belirttikleri davranışlardan bazılarında (arkadaşlarının ve öğretmenin eşyalarına zarar verme, hırsızlık yapma ve okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme) %80.0’ in üzerinde bir oranda fikir birliğine ulaşmışlarsa da, 29 davranış kategorisinde bu oran ortalama %65.7’ de kalmıştır. Yerleri kirlenme, sınıfta bir şeyler yeme-içme, kaba ve küfürlü konuşma, sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, arkadaşlarına kötü davranma, izin almadan konuşma, derse ilgisizlik, derse hazırlıksız gelme, öğretmeni sınıfta hazır beklememe, fiziksel şiddet gösterme, gürültü yapma ve ders dışı şeylerle ilgilenme davranışları erkek öğrencilerin

“bazen” gösterdiklerini ifade ettikleri davranışlardır.

gözetilmesi, en ufak bir ceza bile almaması... disiplin problemlerine zemin hazırlıyorlar...”

Kız ve erkek öğrencilerin istenmeyen davranışların önem derecesi (ciddilik) ile ilgili görüşleri karşılaştırıldığında da, kız öğrencilerin 39 davranış kategorisini ortalama %65.7 fikir birliği oranı ile “çok ciddi” problemler olarak algıladığı görülmüştür. Kız öğrencilere göre sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme ve dikkat çekmeye çalışma, diğer davranışlara göre daha önemsiz olan problem davranışlardır. Erkek öğrenciler ise kız öğrencilerden farklı olarak ortalama %49,6 gibi bir fikir birliği oranı ile sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme ve dikkat çekmeye çalışma davranışlarının yanı sıra sınıfta bir şeyler yeme-içme, arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme, derse hazırlıksız gelme, yetersizlik sergileme, kıyık kıyafetine özen göstermeme, öğretmenin dikkatini dağıtma, ders dışı şeylerle ilgilenme, arkadaşlarıyla işbirliği yapmama, okul eşyalarını gereksiz kullanma, kıskançlık ve kendini temiz tutmama davranışlarını da “önemsiz” sorunlar olarak nitelendirmişlerdir.

Okulun fiziksel olanaksızlıkları ile ilgili bir öğretmen görüşünü;

“...donanım açısından yetersiziz, dersleri hep taktir yöntemiyle yapıyoruz, mesela daha zevkli yapabilirsek dersleri, daha materyal yönünden zengin bir okul olsak, problemleri azaltabiliriz diye düşünüyorum...”

Aile ile ilgili faktörlerin problem davranışların temel nedenlerinden biri olduğunu belirten bir öğretmen de;

“...10 yıl önce göçmüş gelmiş Elazığ’ın bir köyünden yerleşmiş buraya, evde 8-9 çocuk var. Aile çocuğu doyurursam, üzerine kıyafet alırsam, çantasını defterini kitabını alırsam görevimi yapmış olurum mantığında. Ama çocuğun beklentileri sadece bunlar değil ki, duygusal doyum yok, sevgi yok...ilgisizler...” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin Görüşlerine Göre İstenmeyen Davranışların Nedenleri

Öğrencilerin problem davranışların nedenleri ile ilgili yazılı anlatımlarının nitel analizi sonucunda elde edilen kategoriler ve ilgili kategoride yer alan faktörler şunlardır.

— *Sıra arkadaşı ya da diğer çocukların rahatsız etmesi:* Küfür etmeleri, dövmeleri, alay edip küçük düşürmeleri, hata yaptığında gülmeleri, elle ya da sözle sataşarak, kötü şakalar yaparak sinirlendirmeleri, zorlamaları, tehdit etmeleri, korkutmaları, özendirmeleri.

— *Öğrenci ile ilgili faktörler (Zihinsel, psikolojik, sosyal, akademik ve kişilik özellikleri):* Öğrenme güçlüğü, başarısızlık, zekâ düzeyi, kıskançlık, güvensizlik, içine kapanıklık, amaçsızlık, saldırganlık, meraklılık, sabırsızlık, inatçılık, başkalarını üzme zevk alma, kötü huy ve alışkanlıklar, dayağa alışmış olma.

— *Okula ve derse karşı olumsuz tutum:* Dersi ve okulu sevmeme, sıkılma, ders çalışmak ve okula gelmek istememe, ilgi duymama.

— *Karşılanmayan psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar:* İlgi çekme, ait olma, eğlenme, kendini ispatlama, gücünü gösterme, popüler olma, deşarj olma ihtiyacı

— *Öğretmenle ilgili faktörler (Mesleki ve kişilik özellikleri):* Ayrım yapma-eşit davranmama, dayak atma, korkutma, tehdit etme, çok ödev verme, suçsuz yere cezalandırma, her zaman yazı yazdırma,

İstenmeyen Davranışların Nedenleri İle İlgili Bulgular

Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İstenmeyen Davranışların Nedenleri

Elde edilen verilere göre öğretmenler, istenmeyen davranışların nedenlerini öncelik sırasına göre; okul yönetiminin öğrenci ve öğretmenlere yönelik yanlış tutum ve uygulamalarına, okulun fiziksel ve sosyal koşullarının yetersizliğine, olumsuz çevre koşullarına, okuldaki güvenlik önlemlerinin azlığına, okul-veli işbirliğinin olmayışına, eğitim programlarının ağırlığına, aile ile ilgili etkenlere, MEB’ nın uygulamaları ve eğitim politikasına, öğrenci özelliklerine, diğer çocukların etkisine ve televizyon-medya bağlamışlardır. Öğretmenin mesleki ve kişilik özellikleriyle istenmeyen davranışlara neden olabileceğine ise iki öğretmen, açıklamalarının sonunda değinmiştir. İstenmeyen davranışların kaynağı olarak birinci etkeni, okul yönetiminin olumsuz tutum ve uygulamaları olarak belirten öğretmenlerden biri görüşünü;

“... öğretmenlere yapılan hakaretler var, sınıflara maytap atılıyor, arkalarından küfür ediliyor, öğrenciler yapan kişileri bildikleri halde korktukları için onları ele veremiyorlar, işin kötüsü okul idaresi tarafından sürekli o kişilerin kollanıp

öğrencinin düzelebileceğine inanmama, her zaman sınırlı olma, bağırma.

— **Öğretmene ve değerlerine karşı olumsuz tutum:** Öğretmeni sevmeme ve öğretmeni kızdırma, üzme isteği, arkadaşlarını sevmeme ve arkadaşlarını zor durumda bırakarak oç alma isteği.

— **Aile ile ilgili faktörler:** Aşırı cezalandırılma, baskı altında olma, evde iş yapmak zorunda kalma, dayak yeme (anne-baba ve kardeşlerden), ilgi gösterilmemesi, evdeki olumsuz örnekler (küfür etme, sigara ve içki kullanma, uhu çekme, hırsızlık yapma vb.) ailenin sosyo-ekonomik durumu.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, istenmeyen davranışların nedenini, sıra arkadaşının ya da sınıftaki diğer öğrencilerin onu rahatsız etmesi olarak açıklamışlardır (%93.0). Bunu sırasıyla öğrenci özellikleriyle ilgili faktörler (%91.2), okula ve derse karşı olumsuz tutum (68.6), karşılanmayan psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar (%68.6), öğretmenin mesleki ve kişilik özellikleri (68.2), öğretime ve sınıftaki diğer öğrencilere karşı olumsuz tutum (%61.6) ve aile ile ilgili faktörler izlemiştir (%44.7). Aşağıda öğrencilerin konuyla ilgili görüşlerinden örnek ifadeler verilmiştir.

Öğrenci- A: "...ailem bana okul konusunda çok baskı yapıyor, okula geldiğimde öğretmenimin sürekli bağırması, her sözü çok ağrıma gidiyor ve bende kendimi tutamayıp karşılık veriyorum..."

Öğrenci- G: "Yüksek not alıp ailemin gözüne girmek için ben de kopya çektim..."

Öğrenci- I: "... evde dayak yiyen gelip okulda hıncını çıkarıyor..."

Öğrenci- M: "... evdekiler, çevresindekiler de küfür ediyor ki öğrenmiş, bebekken mi öğrendi? etrafındakiler öğretti ona..."

Veli Görüşlerine Göre İstenmeyen Davranışların Nedenleri

Görüşme yapılan 20 öğrenci velisinin problem davranışların nedenleri olarak ilk ifade ettiği faktörler, yanında oturan arkadaşının ya da sınıftaki diğer öğrencilerin çocuğa rahatsızlık vermesi (küfür etme, alay etme, dövme, kızdırma, zorlama, tehdit etme, korkutma, gülme, lakap takma), okulun fiziksel- sosyal koşullarının yetersizliği ve çevredeki olumsuz örnekler olmuştur. Özellikle sözel ve fiziksel şiddet, kaba ve küfürlü konuşma, arkadaşlarına kötü davranma, okuldan kaçma ve devamsızlık davranışlarını diğer çocukların etkisi ile

açıklayan veliler, okuldaki güvenlik önlemlerinin yetersizliği ve aile ilgili (eğitimsizlik, fakirlik, çok çocuklu olma, aşırı cezalandırma, ilgisizlik) özellikleri sorun davranışların diğer nedenleri olarak belirtmişlerdir.

Velilerin açıklamalarında televizyon (9 veli) kötü huy ve alışkanlıklar (5 veli), öğrenme güçlüğü ve öğrenmede başarısızlık (5 veli), dikkat çekme isteği (5 veli), diğerlerini kıskanma (5 veli) öğretime ve okula karşı olumsuz tutum (4 veli), karşıt olma ihtiyacı (3 veli) ve içine kapanıklık (2 veli) tarafından ifade edilen diğer faktörler olmuştur. Bunun yanı sıra çocuklarında kekemelik, tuvaletini tutamama, işitme engeli, sürekli baş ağrısı ve hiperaktiflik gibi rahatsızlıklar olan dört öğrenci velisi, fiziksel rahatsızlıkların da önemli bir neden olduğunu belirtirken, bir öğrenci velisi de okuldaki öğretmen yetersizliği ve öğretmenlerin öğrencilere karşı olumsuz tutumlarının sorun davranışlara neden olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Velilerin, konuyla ilgili yaptıkları açıklamalardan örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Veli-B: "... sınıfından bir arkadaşım boğazını sıkıp deli demiş, bu da sınırlanmış bağırıp çağırmaya vurmaya başlamış..."

Veli- C: "...okulda ve çevresinde çok kötü çocuklar var, öğretmen bile bıçak çektiler. Böyle çocuklarla gezip öğreniyorlar..."

Veli- D: "...matematik dersi var öğretmen yok, zırt pırt eve geliyor çocuklar ders yok diye...okul pek iç açıcı değil ki kirli, pis, tuvaletlerin, sınıfların hali belli toz toprak içinde..."

Problem Davranışların Meydana Gelme Sıklığı, Önem Derecesi (Ciddilik) Ve Nedenleri İle İlgili Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Farklaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan üç grubun istenmeyen davranışların sınıf içinde meydana gelme sıklığı ile ilgili görüşleri karşılaştırıldığında, öğrenci ve velilerin benzer tutum içinde olduğu, öğretmenlerin ise söz konusu olumsuz davranışların gösterilme düzeyini öğrenci ve velilere göre "daha yüksek" değerlendirdiği görülmüştür. Öğrencilerin genel tutumu, sınıf içinde istenmeyen davranışları "çok düşük düzeyde" gösterdikleri (1.3), velilerin genel tutumu çoğunlukla çocuklarının sınıfta problem davranışta bulunmadığı (1.1), öğretmenlerin genel tutumu ise bu davranışlarla sınıflarında "bazen" (1.9), hatta bazılarıyla "her zaman" karşılaştıkları şeklinde olmuştur. Veliler, 41 istenmeyen davranış kategorisinde

en fazla 1.5 ortalama kalan bir değerlendirme ile öğrencilerin bu davranışları sınıfta gösterme düzeylerini “en düşük” algılayan grup olmuştur. Öğrencilerin 1.5 ortalama değer ile sınıf içinde “çok düşük düzeyde” gösterdiklerini belirttikleri “izin almadan konuşma, derse ilgisizlik, dikkat çekmeye çalışma, gürültü yapma ve kendini temiz tutmama, ilgilenmeme davranışları, öğretmenlerin 3.0 tam ortalama ile sınıf içinde gösterilme düzeyini “en sık” olarak değerlendirdiği davranışlar olmuştur. Öğrencilerin öğretmenlere göre sınıf içinde gösterilme düzeyini “daha yüksek” değerlendirdiği sorun davranışlar ise yerleri kirletme, okul yönetmeliklerine uymama, öğretmene saygısızlık yapma ve okul eşyalarını gereksiz kullanmadır (Bkz. Ek 1).

İstenmeyen davranışların önem derecesi (ciddilik) ile ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri karşılaştığında da, öğretmen ve öğrencilerin 2.4 genel ortalama ile benzer tutum içinde olduğu, velilerin ise, 2.9 genel ortalama bu iki gruptan (öğretmen-öğrenci) farklılaştığı görülmüştür. Öğrencilerin problem davranışlarının yıkıcılığı/zarar vericiliği konusunda çoğunlukla hemfikir olan veliler, 2.8 ile 3.0 arasında değişen ortalamalarla 41 sorun davranışın tamamını diğer iki gruba (öğretmen ve öğrencilere) göre “en ciddi” değerlendiren grup olmuştur. Öğretmenler de sorun davranışları çoğunlukla “ciddi” ve “çok ciddi” değerlendirme yönünde benzer tutum içinde olmuşlardır. Ancak, ailelerin son derece “ciddi” problemler olarak algıladığı “sınıfta bir şeyler yeme-içme, izin almadan konuşma, sınıfta temiz tutmama, değişen durumlara uyum sağlayamama, kopya çekme, okul eşyalarını gereksiz kullanma, kıskançlık, dedikodu yapma, kendini temiz tutmama-ilgilenmeme ve cinsiyet ayrımı yapma davranışlarının öğretmenler tarafından diğer problem davranışlara göre daha “önemsiz” sorunlar olarak değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin ve velilerin “son derece ciddi” olduğu konusunda hem fikir olduğu davranışlar ise “kaba ve küfürlü konuşma, yalan söyleme ve okul dışındaki kötü alışkanlıkları sınıf ortamına getirme” dir. Öğrenciler de, yerleri kirletme, sınıfta bir şeyler yeme-içme, izin almadan konuşma, sınıfta temiz tutmama, öğretmeni oyalama, kılık kıyafetine özen göstermeme, değişen durumlara uyum sağlayamama, kopya çekme-verme, kendi eşyalarına zarar verme, okul eşyalarını gereksiz kullanma, kıskançlık, dedikodu yapma, kendini temiz tutmama-ilgilenmeme, cinsiyet ayrımı yapma ve öğretmenle sağlıklı iletişim kuramama” davranışlarını öğretmenlerine göre “daha ciddi”

problemler olarak değerlendirmişlerdir (Bkz. Ek 1).

Öğretmen, öğrenci ve velilerin problem davranışların nedenleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde üç grubun “en öncelikli” neden olarak kendilerine en yakın dışsal bir faktörü gösterme açısından benzer tutum içinde oldukları görülmüştür. Öğrenci ve veliler için bu dışsal faktör, “sıra arkadaşının ya da sınıftaki diğer öğrencilerin rahatsız etmesi”, öğretmenler için “okul yönetiminin öğretmenlere ve öğrencilere yönelik yanlış tutum ve uygulamaları” olmuştur. “Okulun fiziksel ve sosyal koşullarının yetersizliği ve olumsuz çevre koşulları” öğretmen ve velilere göre, öğrencilerin sorun yaratan davranışlar göstermelerine neden olan en önemli ikinci ve üçüncü neden olurken, öğrenciler, kendileriyle ilgili olan özellikleri ikinci önemli neden olarak belirtmişlerdir. Öğrenme güçlüğü, başarısızlık, zekâ düzeyi, kıskançlık, güvensizlik, saldırganlık, meraklılık, sabırsızlık, inatçılık, başkalarını üzmemek zevk alma, kötü huy ve alışkanlıklar vb. şeklinde ifade edilen kişisel özellikler ile, dersi ve okulu sevmeme, sıkılma, ders çalışmak ve okula gelmek istememe, ilgi duymama olarak belirttikleri derse ve okula karşı olumsuz tutumlar, öğrencilerin problem davranışların en önemli ikinci ve üçüncü nedeni olarak gösterdikleri içsel özellikler olmuştur.

Öğretmenler, diğer dışsal faktörleri öncelik sırasına göre; okul-veli işbirliğinin yetersizliği, eğitim programlarının ağırlığı, aile ile ilgili faktörleri, MEB’ nin uygulamaları, eğitim politikası, öğrencinin özellikleri, sıra arkadaşlarının rahatsız etmesi, medya şeklinde belirterek, öğrencilerin problem davranışlarının kaynaklarını kendilerinden uzak tutmaya devam etmişlerdir. Buna karşılık öğrenciler karşılanamayan psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını, veliler de anne-baba olarak çocuklarına karşı yerine getiremedikleri sorumluluklarını yani kendileriyle ilgili faktörleri (içsel) ifade ederek, öğretmenlerden farklı bir tutum sergilemişlerdir. Analizler sonucunda öğretmenlerin kendilerini sorun davranışların olası nedenleri arasında en son değerlendirdikleri görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan öğretmenler, problem davranışlarla kendi sınıflarında karşılaşma düzeyleri (sıklığı) ile ilgili benzer cevaplar verip, “bazen” ifadesinde yoğunlaşmışlardır. Sınıf yönetiminde başarısız olduklarının düşünüleceğine ve kötü öğretmen olarak niteleneceklerine dair kaygı duymaları,

öğretmenlerin problem davranışlarla “bazen” karşılaşılıyor seçeneğine yoğunlaşmalarına neden olmuş olabilir. Bununla birlikte araştırmaya katılan üç grubun istenmeyen davranışların sınıf içinde meydana gelme düzeyi (sıklığı) ile ilgili görüşleri karşılaştırıldığında öğretmenlerin, söz konusu olumsuz davranışların gösterilme düzeyini öğrenci ve velilere göre “daha yüksek” değerlendirdiği görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, öğrenciler de büyük çoğunlukla sınıf içinde istenmeyen davranışları “hiç yapmıyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durum öğrencilerin kendi davranışlarını “problem” olarak algılamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Birey, içinde yaşadığı ailenin, etkileşimde bulunduğu yakın çevrenin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile bireyler arası ilişkilerin niteliğine uygun bir sosyal gelişim gösterdiğinden (Öztürk, 2002), kendi davranış kalıpları diğer kişilerin davranışlarıyla uyumlu olduğunda, davranışını problem olarak algılamayabilir. Öğrenci velileri de, “çocuklarının sınıfta istenmeyen davranışlardan hiç birini yapmadığı/ yapmayacağı/ yapamayacağı” şeklinde görüş bildirerek, çocuklarıyla benzer tutum sergilemişlerdir. Anne babalar doğal olarak çocuklarında istedik özellikler görme eğilimindedirler. Okul ortamında olan biteni bilememeleri ve genellikle kendi çocuklarını yetenekli olarak görmek istedikleri için çocuklarının uygun olmayan davranışlarını kabul etmede zorlanırlar (Jones ve Jones, 1998; Canters, 1992; Akt: Edwards, 1993; Martin ve Greenwood, 2000; Kuzgun, 2006). Bu nedenle kendi çocuklarının sınıf ortamında nasıl davrandığıyla ilgili bu yordamaların, velilerin nesnel olamamalarından kaynaklanmış olduğu düşünülmektedir. Dağdelen (1999) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiş, öğrenci ve veliler problem davranışların gösterilme düzeyini öğretmenlere göre daha düşük algılamışlardır.

Sınıf gözlemlerinde ise, öğrenci ve veli görüşlerinden farklı sonuçlar elde edilmiş, öğretmenlerin görüşme sırasında ifade ettikleri bazı durumlar doğrulanırken, çelişen bulgular da elde edilmiştir. Gürültü yapma, derse ilgisizlik ve izin almadan konuşma davranışları en sık gözlenen problem davranışlar arasında yer almış ve öğretmenlerin bu davranışlarla ilgili görüşlerine paralel sonuçlar elde edilmiştir. Ancak öğretmeni oyalama ve öğretmenin dikkatini dağıtma, öğretmeni sınıfta hazır beklememe ve ders dışı şeylerle ilgilenme davranışları öğretmenlerin çoğunlukla “bazen” karşılaşılıyor, öğrencilerin ise “hiç

yapmıyorum” şeklinde görüş bildirdiği davranışlar iken, sınıf gözlemlerinde en sık gözlenen diğer davranışlardan olmuştur. Özellikle dersle ilgili araç-gereçlerini çıkarmamaları ve malzeme alış-verişine başlamaları şeklinde gözlenen öğretmeni hazır beklememe davranışı, her sınıfta ortalama 6–7 öğrencide ders boyunca devam eden bir sorun olmuştur. Sınıf gözlemlerinde, öğretmenlerin görüşme sırasında hiçbir zaman karşılaşmadıkları yönünde hem fikir oldukları istenmeyen davranışlar da (öğretmene saygısızlık, okul yönetmeliklerine uymama, okul eşyalarını gereksiz kullanma) gözlenmiş, “kendini temiz tutmama ve ilgilenmeme” davranışı (turnaklarını, elini, yüzünü, temiz tutmamak, yıkamamak, dişlerini fırçalamamak, saçlarını taramamak) öğrencilerin büyük çoğunluğunda gözlenen genel bir problem olmuştur. Sınıf içinde istenmeyen davranışların meydana gelme düzeylerine yönelik elde edilen bu bulgular, konuyla ilgili gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında yapılan araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Merret ve Wheldall (1984 ve 1988), Johnson ve diğerleri (1993), Greenlee ve Ogletree (1993), Atıcı (1999), Aydın (2001), Sayın (2001) ve Geiger, (1997, Akt: Öztürk, 2001) tarafından yapılan araştırmalarda da öğretmenler genel olarak kendi aralarında konuşma, dersi dinlememe, izin almadan konuşma, derse ilgisizlik, ders dışı şeylerle ilgilenme, gürültü yapma davranışları ile daha sık karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda, araştırmaların farklı ülke ve şehirlerde yapılmasına rağmen, sınıf öğretmenlerinin sıklıkla benzer problem davranışlarla karşılaştıkları söylenebilir. Burden (1995, 24) ve Evertson ve diğerleri (2003, 174)’ ne göre bu davranışlar küçük ve çoğu zaman önemsiz olarak algılanan problem davranışlardır. Ancak derse ilgisizlik, ders dışı şeylerle ilgilenme, öğretmeni oyalama, öğretmenin dikkatini dağıtma ve gürültü yapma davranışlarının her zaman görülmesi, öğrencilerin sınıfta yapılan öğretim etkinliklerinden sık sık uzaklaştığının bir göstergesi de sayılabileceğinden, bu durum sınıf yönetimi açısından olumsuz değerlendirilebilir. Çünkü sınıfta düzen, öğrencilerin öğretim etkinliğinin gerektirdiği davranışları göstermesini gerektirir (Burden, 1995).

Bu durum öğretmenlerin öğretim etkinliklerini planlama ve uygulamadaki eksikliklerinden kaynaklanabileceği gibi, dersin işlenmesinde sürekli aynı yöntemlerin izlenmesinden, öğrenmeyi kolaylaştırma amacıyla araç-gereç ve materyal desteğinden

yararlanılmamasından da kaynaklanabilir. Öğrencilerin gelişim özellikleri göz önüne alındığında, yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak etkinliklere yer verilmemesi, öğrencilerin sıkılmasına yol açarak, bu sonucu doğuruyor olabilir. Sınıf gözlemlerinde öğretmenlerin genellikle düz anlatım yöntemiyle ders işlediği, soyut bilgiyi somutlaştırıcı ve öğrencileri aktif kılacak farklı yöntem ve teknikleri izlemedikleri gözlenmiştir. Genellikle ders kitabına bağlı olarak yapılan tekdüze öğretim nedeniyle bu davranışlarla sık karşılaşıldığı düşünülmektedir.

İzin almadan konuşma davranışının çoğu zaman sınıf geneline yayılarak, dersin yapılmasını engelleyen gürültü haline geldiği gözlenmiştir. Bu durum öğretmenlerin bu konuyla ilgili bir kural geliştirememiş olmasından kaynaklanabileceği gibi, kendini dizginleyemeyen, duygularını ve heyecanlarını kontrol edemeyen öğrencilerin sabırsızlığından veya arkadaşlarıyla rekabet etmesinden de kaynaklanıyor olabilir. Bildiğini bir an önce öğretmene göstermek isteyen öğrenciler, beklemektense düşünmeden cevap vermeye yönelebilirler (Johnson ve diğerleri, 1993). Ayrıca sınıf gözlemleri sırasında öğretmenlerin, “söz istiyoruz” şeklinde kuralı hatırlatmalarına rağmen, izinsiz konuşan öğrencileri dinledikleri görülmüştür. Bu durumda öğretmenlerin izin almadan konuşmayı zaman zaman derse katılım olarak algıladıkları ve kural belirlenmiş olmasına rağmen izlemede tutarlı olmamaları nedeniyle farkında olmadan öğrencileri izin almaya gerek duymadan konuşmaya teşvik ettikleri söylenebilir.

İzin almadan ayağa kalkma, sınıf içinde dolaşma, malzeme almak veya çöp atmak için sürekli yerinden kalkma, sınıf gözlemleri süresince sık gözlenen davranışlar olmuştur. Özkılıç (2000), özellikle ilköğretim birinci kademede öğrencilerin birbirlerinden bir şeyler almak, kalemını açmak, çöp atmak gibi mazeretlerle sınıfta dolaşmalarının sık rastlanılan bir durum olduğunu ve gelişim özellikleri dikkate alındığında 7-12 yaş grubundaki öğrencilerin ders süresinde oturmalarının da beklenemeyeceğini belirtmektedir. Bu davranışlarla sık karşılaşılması, dersle ilgili hazırlıkları önceden yapma, derse zamanında girme-çıkma ve etkinliklerle ilgili rutinlerin geliştirilmemesinden, ayrıca öğretim sırasında geçişlerin düzenli olmamasından da kaynaklanabilir (Çelik, 2003; Karlı, 2004). Doyle (1986), özellikle ilköğretim okullarında ders esnasında geçişlerde problemler yaşandığını belirtirken Çelik (2003), bu

geçişlerde öğrencilerin sınıf içinde gezinebileceğini, hatta birbirlerine vurabileceğini ve kargaşa çıkarabileceklerini belirtmektedir.

Araştırmaya katılan beş öğretmenin de “bazen” karşılaştığını ifade ettiği kaba ve küfürlü konuşma davranışı ve iki öğretmenin “her zaman”, üç öğretmenin ise “bazen” karşılaştığını belirttiği sözel ve fiziksel şiddet içeren davranışlar, sınıf gözlemlerinde “sık” karşılaşılan davranışlar olmuştur. Johnson ve diğerlerinin yaptığı araştırmada (1993), sırası gelmeden konuşma davranışının yanı sıra küfürlü konuşma ve fiziksel şiddet, Uysal (1991) tarafından yapılan araştırmada da, arkadaşları ile kavga etme ve sınıfı ders yapılamaz hale getirme, en sık gözlenen problem davranışlar arasında yer almıştır. Bu bulgu, ilköğretim sınıflarında çocukların saldırgan ve kaba davranışlar göstermesinin yaygın bir durum olduğu şeklinde yorumlanabilir. Tezcan (1995) ve Kağıtçıbaşı (1990)' na göre, toplumumuzda çocuğun özerklik ve girişimlerinin engellendiği ve bu engellenmenin doğurduğu saldırganlık dürtülerinin bastırılmak zorunda bırakıldığı, bağımlı kılan çocuk yetiştirme anlayışı yaygındır. Yavuzer (1992)' de, alt sosyo-ekonomik düzeylere inildikçe aile içinde çocuğa gösterilen ilginin azalmasının, çocuğun başarılı ilişkiler kurmasını etkilediğini ve bunun sonucu olarak da sosyal gelişimde gecikme ve saldırgan davranışlar ortaya çıkabileceğini belirtmektedir.

Sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, arkadaşlarına kötü davranma ve arkadaşlarını çalışırken engelleme davranışları öğrencilerin genel olarak “hiç yapmadıklarını” öğretmenlerin ise “bazen” karşılaştıklarını belirttikleri davranışlar olmasına rağmen sınıf gözlemlerinde sık gözlenen davranışlar olmuştur. Özellikle okul öncesi dönemde aile çevresi dışına çıkamayan ve sosyal ilişkilerden yoksun kalan çocuklarda sosyal davranış kurallarına uymada daha fazla yetersizlikler olabileceği göz önüne alındığında (Yavuzer, 1992), alt sosyo-ekonomik düzeydeki bir okulda yapılan bu çalışmada, sürekli konuşarak ve çalışmalara müdahale ederek arkadaşlarını engelleme davranışları ile sık karşılaşılması beklenen bir durum olmuştur. Ancak, sosyal açıdan aynı sınıf ortamını paylaşan öğrenciler arasında bu tür davranışların sürekliliği, öğrencilerin arkadaşlarıyla olan sosyal ilişkilerinde ve karşılıklı etkileşimlerinde sorun yaşadıklarının ve uyumsuz olduklarının bir göstergesi olabilir.

Sınıf gözlemlerinde genellikle arkadaşı hata yaptığında gülme, alay etme ve

küçümseme, şeklinde gözlenen arkadaşına kötü davranma davranışları, olumlu sınıf atmosferi oluşturmada etkili olan işbirliği olasılığını ve saygıyı azaltan kötü duyguların oluşmasına yol açarak, çocukların başarısız olmalarına ve okuldan uzaklaşmalarına neden olabileceğinden olumsuz bir durumdur (Demirbolat, 2000; Burden, 1995; Cangelossi, 1997). Konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlar elde edildiği (Merret ve Wheldall, 1984, 1988; Johnson ve diğerleri, 1993; Greenlee ve Ogletree, 1993; Atıcı, 1999; Aydın, 2001), arkadaşlarına kötü davranma ve arkadaşlarını engelleme davranışlarının sık karşılaşılan problemler olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sık sık sıraya uzanması, sağa-sola sarkması, ayaklarıyla sırayı hareket ettirmesi, ayaklarını sıradan dışarı çıkarması, sıranın altına eğilmesi vb. gibi gözlenen oturma biçimine dikkat etmeme davranışının ise daha çok sıkılmayla ve sınıfın fiziksel yetersizlikleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Sınıfta yer alan fiziksel öğelerin, özellikle sıraların çocuğun gelişim özelliklerine uygunluğu, temizliği, görünümü, düzenleniş şekli, sınıf ortamının ısı, ışık, havalandırma, estetik gibi özelliklerinin öğrencileri öğrenme sürecine katıcı ve ilgi çekici biçimde düzenlenmesi önemlidir (Tutkun, 2002; Civelek, 2001; Fidan, 1996). Olumlu fiziksel özelliklere sahip sınıflar öğrencilerin derse ve okula karşı tutumunu olumlu yönde etkiler. Gözlem yapılan sınıflarda sıraların eski, kırık ve yerinde sallanıyor olması, kış aylarında ısınma, yaz aylarında soğutma problemlerinin yaşanması, genellikle öğrenciyi aktif kılmayan öğretim yöntemlerinin izlenmesinin öğrencilerin sıkılmasına, dikkat ve güdülenme eksikliğine ve oturma biçimine dikkat etmemeye neden olabilir.

Yerleri kirletme, sınıf eşyalarına zarar verme ve okul eşyalarını gereksiz kullanma gibi fiziksel donanım ve ortama zarar verici davranışların sınıf gözlemlerinde de nadiren gözlenen davranışlar olması, olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Benzer sonuçlar Öztürk (2001) ve Sayın (2001) tarafından yapılan araştırmalarda da elde edilmiştir. Çevreyi hor kullanma ve zarar verici davranışlarla nadiren karşılaştığını belirten öğretmenlerin bu görüşünün sınıf gözlemleriyle de doğrulanması, öğretmenlerin çevredeki eşyaları koruma ve tutumlu kullanma konusunda sınıflarında bir düzen oluşturdukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, bu çevredeki ailelerin maddi olanakları ile okulun fiziksel koşulları dikkate alındığında, öğretmenlerin var olan malzemeleri dikkatli kullanmaları yönündeki açıklamalarının yanı sıra, biten

tebeşirlerin ve odunların velilere aldırılması, elektrik çok kullanıldığı takdirde faturaların ödenmemesi ve elektriklerin kesileceği, öğrenci velilerinin bu faturaları ödemek durumunda kalacağı gibi uyarıların da bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir.

Hırsızlık yapma, yalan söyleme, sürekli mazeret ileri sürme, okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme (sigara içme, uhu kullanma, kumar oynama vb.) öğretmenin ve arkadaşlarının eşyalarını izinsiz alma ve zarar verme, iftira atma-suçlama, okul yönetmeliklerine uymama ve değişen durumlara uyum sağlayamama gibi davranışların oldukça düşük düzeylerde gözlenmesi olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Diğer davranışlarla karşılaştırıldığında bu davranışlarla daha düşük düzeyde karşılaşılmamasının nedeni, özellikle okul yönetmeliklerine uymayan ve okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getiren öğrencilerin çeşitli biçimlerde cezalandırılması veya araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin bu konulara daha duyarlı yaklaşması olabilir. Kişi (2003) tarafından yapılan araştırmaya katılan öğretmenlerin de sınıf içinde en fazla arkadaşlarına zarar vermeme ve doğru söyleme davranışları üzerinde durduklarını belirtmelerinin bu görüşü destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Elde edilen bulgular, ilköğretim 4 ve 5. sınıflarında bu davranışların yaygın olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde de, okul yönetmeliklerine uymama, sigara içme, kumar oynama, hırsızlık, iftira atma-suçlama gibi davranışlarla ortaöğretimde daha sık karşılaşıldığı görülmüştür (Türkeç, 1986; Uysal, 1991; Eripek, 1980).

Derse hazırlıksız gelme ve öğretmene karşı gelme, sınıf gözlemlerinde ara sıra karşılaşılan istenmeyen davranışlar olmuştur. Genellikle ödevlerini yapmama, ders için gerekli malzemeleri getirmeme olarak karşılaşılan derse hazırlıksız gelme davranışıyla her zaman karşılaştığını sadece bir öğretmenin bildirmesi olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Ders için gerekli malzemelerin sınıf ortamına getirilmemesi öğretimi sınırlandırıcı bir faktördür ve öğrenciden düzenli olarak dersle ilgili materyallerini sınıf ortamında buldurması beklenir. Okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi dikkate alındığında malzemenin getirilmemesi, öğrencinin ailesinin bu malzemeyi satın alamamış olmasından kaynaklanabilir. Ödevlerini yapmama ise, ödevlerin çok olması, zorluk derecesinin öğrencilerin seviyesinin üzerinde olması, öğrenme eksikliği, ödevin nasıl yapılacağı ile

ilgili yönergelerin verilmemesi gibi farklı nedenlere dayanabilir.

Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin sınıf içinde problem davranış gösterme düzeylerini algılamalarında farklılık olup olmadığı araştırmada ele alınan bir diğer boyuttur. Elde edilen bulgulara göre, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek bir oranda bir fikir birliği ile (ortalama %77.1) 38 davranış kategorisinde yer alan problem davranışları “hiç” göstermedikleri yönünde benzer tutum sergilemişlerdir. Erkek öğrenciler, 29 davranışı “hiç” göstermediklerini, yerleri kirlenme, sınıfta bir şeyler yeme-içme, kaba ve küfürlü konuşma, sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, arkadaşlarına kötü davranma, izin almadan konuşma, derse ilgisizlik, derse hazırlıksız gelme, öğretmeni sınıfta hazır beklememe, fiziksel şiddet gösterme, gürültü yapma ve ders dışı şeylerle ilgilenme davranışlarını ise “bazen” yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda, kız öğrencilerin kendilerini daha uyumlu algıladıkları veya erkek öğrencilerin anketi cevaplama sırasında daha samimi ve içten oldukları söylenebilir. Öğretmenlere problem davranışlarla karşılaşma sıklıklarının öğrencinin cinsiyetine göre farklılaşp/farklılaşmadığı sorulduğunda, kız öğrencilerin görüşünü destekleyen bulgular elde edilmiş, 5 öğretmen de erkeklerin daha fazla problem davranış gösterdiğini ifade etmişlerdir. Sınıf gözlemlerinde de öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerine paralel bulgular elde edilmiş, problem davranışlar genellikle erkek öğrencilerde gözlenmiştir.

Bu sonuç, bu konuyla ilgili ilk ve ortaöğretimde yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzerdir. Merrett ve Wheldall, (1984 ve 1988); Tulley ve Chiu, (1998), Lewis (2001), Farmer ve diğerleri (1999), Türkeç, (1986), Koç ve diğerleri (1977), Uysal, (1991), Aydın (2001) ve Eripek (1980) tarafından yapılan araştırmalarda sürekli problem davranış gösteren öğrencilerin erkek olduğu görülmektedir. Araştırmalar özellikle alt sosyo-ekonomik düzeydeki kalabalık ailelerdeki kız çocuklarının zorunluluk nedeniyle kendi işlerini yapma, küçük kardeşlerine bakma, ev işlerine yardım etmekle yükümlü olduklarından, sorumluluk duygularının daha fazla geliştiğini (Yavuzer, 1992; Kağıtçıbaşı, 1990) ve kız öğrencilerin sosyal becerilerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir (Kara, 2002). Bu durumda, kız ve erkek öğrencilerin sınıf içinde istenmeyen davranışları gösterme düzeylerini algılayabildikleri ve kızların sınıf disiplininde daha sorumlu davrandıkları söylenebilir.

Problem davranışların önem derecesini (ciddilik) ile ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin davranışın bir kız ya da bir erkek öğrenci tarafından yapılmış olmasının davranışın önem derecesine yönelik tutumlarını “asla” değiştirmediklerini vurgulayarak, problem davranışları çoğunlukla “çok ciddi” ve “ciddi” problemler olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Özellikle ilköğretim 4 ve 5. sınıflardaki çocukların gelişim özellikleri ve öğretmenlerin her zaman karşılaştıklarını ifade ettikleri davranışlar göz önüne alındığında, izin almadan konuşma, gürültü yapma, kendini temiz tutmama ve yetersiz ilgi ve dikkat çekme amaçlı davranışların “ciddi” sorunlar olarak nitelendirilmemesi yönünde bir beklenti olmuştur. Öğretmenlerin bu davranışları “ciddi problemler” olarak nitelendirmesine, sınıf içinde sık karşılaşıyor olmalarının neden olduğu düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde bazı araştırmalarda öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları problem davranışları önemsiz, (Merrett ve Wheldall, 1988; Johnson ve diğerleri, 1993), bazı araştırmalarda ise “çok ciddi” problemler olarak değerlendirdikleri görülmüştür (Romi ve Freud, 1999; Borg ve Falzon, 1990). Bu bulgu, istenmeyen davranışın önem derecesi ile ilgili ölçütlerin, davranışı yapana, karşısındaki kişiye, davranışın olduğu ortamın, toplumun ve kültürün özelliklerine göre değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmada, sınıf eşyalarına zarar verme, kaba ve küfürlü konuşma, arkadaşlarına kötü davranma, yalan söyleme, iftira atma, suçlama, arkadaşlarına karşı fiziksel ve sözel şiddet, hırsızlık yapma ve okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme, öğretmenlerin “son derece ciddi” olarak algıladığı problem davranışlar olmuştur. Bu bulgu, diğer araştırmaların bulgularıyla benzerdir (Wickman, 1928, Ziv, 1970, Akt: Borg ve Falzon, 1990, 220; Stuart, 1994; Romi ve Freud, 1999; Kinch ve diğerleri, 2001; Baer ve diğerleri, 1983, Akt: Öztürk, 2001; Borg ve Falzon, 1989; Romi ve Freud, 1999). Bu durumda, öğretmenlerin diğer davranışlara göre “daha ciddi” olarak nitelendirdiği problem davranışların, fiziksel açıdan tehlike içeren, kişiye, ortama ve eşyaya doğrudan veya dolaylı, kasıtlı zarar verme olasılığı taşıyan davranışlar (okul eşyalarına zarar verme, zorbalık, kabalık, hırsızlık) olduğu söylenebilir. Birilerinin yaralanmasına sebep olması, sınıf ortamında gerilim yaratması ve fiziksel olarak misillemeye yol açma ihtimalinin yüksek olması nedeniyle

bu davranışların daha ciddi algılandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrenciler de problem davranışları genel olarak “çok ciddi” ve “ciddi” sorunlar olarak değerlendirmişlerdir. Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırıldığında ise, kızların problem davranışları erkek öğrencilerden daha ciddi algılandığı görülmüştür. Algılamadaki bu farklılık, kızların diğerleri ile empati kurmaları ve davranışlarının olumsuz etkilerini anlamalarının sonucu olabileceği gibi, yetiştirilme tarzlarından da kaynaklanabilir. Yavuzer (1986) ve Tezcan (1995)’ında vurguladığı gibi, düzenli olma, oturma biçimine dikkat etme, işbirliği yapma, uslu ve söz dinler olma, yardım etme, kendini temiz tutma, kılık-kıyafetine dikkat etme davranışları kızlarda daha yaygın olarak onaylanan davranışlardır. Araştırma bulgularına göre aileler de, çocukları kız ya da erkek olsun problem davranışların ciddiliği konusunda benzer tutum içinde olmuş ve 41 davranış kategorisinde yer alan davranışların tamamını “çok ciddi” problemler olarak nitelendirmişlerdir. Problem davranışların önem derecesi (ciddilik) ile ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri karşılaştığında, veliler problem davranışları en ciddi algılayan grup olmuştur. Düşük gelirli kentsel ve yarı kentsel ailelerle yapılan araştırmalar, çocuktan beklenenin bağımsız düşünme, karar verme ve kararının sorumluluğunu taşıma değil, ana-babanın sözünü dinleme olduğunu göstermektedir (Ekşi, 1982; Gençtan, 1973; Akt: Kağıtçıbaşı, 1990). Bu bilgiler doğrultusunda, çocuğun kendi iç denetiminin oluşmasına izin vermeyen, anne-baba otoritesini veya çocuğu korumaya yönelik olan çocuk yetiştirme tutumunun, velilerin beklentilerine uygun olmayan en küçük davranışı “itaatsizlik” olarak algılayıp, çok ciddi bir sorun olarak değerlendirmelerine yol açtığı söylenebilir.

Ancak araştırmaya katılan üç grubun da istenmeyen davranışların “çok ciddi” ve “ciddi” sorunlar olduğu konusunda aynı eğilim içinde olmaları, disiplin konusunda evdeki geleneksel tutumun, okulda öğretmenler tarafından devam ettirildiği şeklinde yorumlanabilir. Bu tutumun, sınıf içinde öğretmenin beklentisine uygun olmayan en küçük öğrenci davranışını bile otoritesini sarsacağı düşüncesiyle “çok ciddi” problemler olarak nitelendirilmesine yol açtığı düşünülmektedir. Öğrencilerin yaptığı her davranışın öğretmenler ve veliler tarafından “çok ciddi” ve “ciddi” problemler olarak algılanması, okulda öğrenci-öğretmen ve ailede anne-baba-çocuk iletişimini olumsuz etkileyip,

düşmanlıklara sebebiyet verebilir. Öğrencilerin sürekli yanlış yapmayı kabullenip olanı biteni dikkate almayan davranışlar sergilemeleri de söz konusu olabileceğinden, bu olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte bu bulgu, katılımcıların problem davranışları “çok önemli” ve “daha az önemli” olarak ayıramamalarından kaynaklanmış olabilir.

Problem davranışların nedenleri ile ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin incelenmesi bu araştırmada incelenen bir diğer boyuttur. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin genel eğilimi, problem davranışların öncelikli nedenlerini dışsal faktörlerde arama yönünde olmuştur. Problem davranışlarının nedenleri ile ilgili okulöncesi, ilk ve ortaöğretimde yapılan araştırmalar incelendiğinde, benzer bulgulara rastlanmıştır, öğretmenlerin genellikle bu davranışların nedenlerini kendilerinin dışında, çoğunlukla aile ile ilgili faktörlere bağladığı görülmüştür (Atıcı, 1999; Sayın, 2001, Supaporn, 2000; Greenlee ve Ogletree, 1993; Aksoy, 1999; Meret ve Wheldall, 1989). Sınıfın içinde bulunduğu okulun bir parçası olduğu göz önüne alındığında, öğretmenlerin öncelikli nedeni kendilerine en yakın dış çevre olan okulu gösterip, aile ve öğrenci ile ilgili özelliklere daha sonra değinmeleri, sorumluluğu doğrudan çocuklara ve ailelere yüklememeleri açısından da olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak, özellikle okul yöneticilerinin olumsuz tutum ve uygulamalarının vurgulanması, araştırmanın yürütüldüğü okulda, öğretmenler ve yöneticiler arasında ciddi iletişim problemleri yaşandığının bir göstergesi de olabilir. İlgili literatürde, sınıfın bir üst sistemi olan okulun pozitif, düzenli ve güvenli yönetim anlayışının, olumlu okul kültürü ve atmosferi kurulmasındaki önemi vurgulanıp (Nicholson, 1985; Akt: Greenlee ve Ogletree, 1993, 5), tersi olan bir yönetim anlayışının, gerek öğretmen, gerekse öğrencilerde istenmeyen davranışların oluşmasına yol açabileceği belirtilmektedir (Aydın, 1998; Gürkan ve diğerleri, 1998; Balcı, 1993). Aydın (2001) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin problem davranışların nedeni olarak en son sırada okul yönetimini göstermesi ve incelenen diğer araştırmalarda okul yönetimiyle ilgili böyle bir bulguyla karşılaşılması nedeniyle bu durumun, araştırmanın yürütüldüğü okulun özelliklerinden kaynaklandığı ve görüşme yapılan 5 öğretmenin okul yönetimini tutarlı, adil ve güvenilir bulmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu da problem davranışların öncelikli nedenini sıra

arkadaşının ya da sınıftaki diğer öğrencilerin onu rahatsız etmesi olarak açıklamışlardır. Bunu sırasıyla öğrenci özellikleriyle ilgili faktörler, okula ve derse karşı olumsuz tutum, karşılanmayan psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar, öğretmenin mesleki ve kişilik özellikleri, öğretmene ve sınıftaki diğer öğrencilere karşı olumsuz tutum ve aile ile ilgili faktörler izlemiştir. Konuyla ilgili kız ve erkek öğrenci görüşleri karşılaştırıldığında, diğer çocuklar tarafından rahatsız edilme, erkek öğrenciler arasında en fazla belirtilen faktör olmuştur. Diğer çocukların küfür etmesi, elle sataşmaları, dövmeleri ve tehdit etmeleri çoğunlukla erkek, alay etmeleri, hata yaptığında gülmeleri ve laf atmaları ise daha çok kız öğrenciler tarafından vurgulanan davranışlar olmuştur.

Yavuzer (1992), Weber (1986), Dreikurs ve diğerleri (1995), Kağıtçıbaşı (1988) ve Burden (1995)' in de belirttiği gibi sınıftaki davranışların çoğu diğer öğrencilerin tepkisi tarafından belirlenir. İncinen, utanan, engellenen ve canı yanan öğrenciler, diğerlerini incitme, canını yakma ve utandırma hakkını kendinde görenek, dürtme, itme, kötü şeyler söyleme, bir şeyler atma, kavga etme gibi son derece olumsuz davranışlar gösterebilmektedir (Edwards, 1993; Dönmezer, 1991; Weber, 1986). Bu durum, kaba ve küfürlü konuşan, arkadaşlarına kötü davranan (alay etme, küçük düşürme vb.), sözel ve fiziksel şiddet uygulayan öğrencilerin, genellikle bu davranışlara maruz kalan öğrenciler olduğu, saldırgan davranışların ortam tarafından desteklendiği ve akran baskısının öğrencilerin kolaylıkla problem davranışa yönelmelerini sağladığı şeklinde yorumlanabilir. Supaporn (2000) ve (Guttmann, 2001) tarafından yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiş, öğrenciler kendilerini problem davranışta bulunmaya iten öncelikli faktörü sınıftaki diğer öğrenciler olarak göstermişlerdir. Ayrıca kaba ve küfürlü konuşma, tehdit etme, elle sataşma ve fiziksel şiddetin daha çok erkek; bağırma, alay etme ve hata yaptığında gülme davranışlarının ise daha çok kız öğrenciler arasında gözlenen davranışlar olması nedeniyle bu bulgunun, araştırmanın problem davranışların gösterilme düzeyine yönelik diğer bulgularıyla tutarlı olduğu görülmektedir.

Öğrenciler, öğretmeni sınıfta hazır beklememe, derse hazırlıksız gelme ve okuldan kaçma davranışlarının nedenini, çoğunlukla "dersi ve öğretmeni sevmeme" şeklinde açıklamışlardır. Genellikle erkek öğrencilerin belirttiği dersi ve okulu sevmemenin nedeni, öğretmeni sevmeme olarak gösterilmiş, öğretmeni sevmeme faktörünün altında yatan

nedenler ise; öğretmenin onları dinlememesi, hep aynı öğrencilere söz hakkı vermesi, ayırım yapması, her zaman sinirli olup bağırması, dövmesi ve onlara kötü davranması olarak açıklanmıştır. Bu nedenle öğretmeni zor duruma düşüren (kızdırma, üzme, şaşırtma, bağırma vb.) davranışlarda bulduklarını belirten öğrenciler, öğretmenin dövmesinden ve kızmasından da çok korktukları için, yalan söylemeye mecbur kaldıklarını, mazeret uydurduklarını ya da suçu bir başkasının üzerine attıklarını ifade etmişlerdir. Aydın (2001) tarafından yapılan araştırmada da, öğrenciler sıkılma, derse ilgi duymama, dersi ve öğretmeni sevmeme ve ailedeki kavga ve ilgisizliği problem davranışların temel nedenleri olarak göstermişlerdir.

Öğretmeni sevmeme nedenlerini öğretmenin onlara hakaret etmesi, ayırım yapması, suçsuz yere dövmesi ve karşılaştırma yaparak, olumsuz eleştirmesi olarak gösteren öğrenciler, ilgi çekme ve dersi kaynatma isteğini diğer nedenler olarak ifade etmişlerdir. Ataman (2000), Türnüklü (1999) ve Burden (1995), öğretmenlerin haksız ve otoriter davranışlarıyla, başkaldırmayı ve karşılık vermeyi kışkırtarak uygun olmayan davranışlara sebebiyet verebileceğini vurgularken, Yavuzer (1986), Yörükoğlu, (1997) ve Öztürk ve diğerleri (2003) özellikle alt-sosyo-ekonomik, geri kalmış bölgelerde görev yapan öğretmenlerin, kültürel açıdan dezavantajlı olarak nitelendirdikleri çocuklardan daha az şey bekleme eğiliminde olduklarını ve bezginliklerini öğrencilere yansıttıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, bazı öğrencilerin başarılı olamayacakları ya da öğretmenin adaletsiz olduğu gibi bir sonuca varmalarından dolayı, öğretmenin beklentilerini doğrulamaya ve sınıf ortamını bozmaya yöneldikleri şeklinde yorumlanabilir. Araştırmaya katılan öğrenciler derste sıkıldıklarını ve sıkıldıkları zaman "resim yaptıklarını, oyun oynadıklarını ya da öğretmeni sınırlendirip dersi bırakmasını sağlama ya da kendi aralarında konuşarak ve komiklik yaparak dersi kaynatma" yoluna gittiklerini ve arkadaşları konuştuğunda dayanamayıp onlara uymak istediklerini de vurgulamışlardır. Kağıtçıbaşı (1988) ve Yavuzer (1986)' e göre, sınıf içinde öğrencilerin davranışlarında benzerlik yaratan önemli faktörlerden biri "uyuma" davranışıdır. Grubun davranışlarına uyuma eğilimi, öğrencileri olumlu davranmaya yöneltebileceği gibi problem davranışlarda bulunmaya da (dersi kaynatma, ders dışı şeylerle ilgilenme, gürültü yapma, konuşma vb.) yöneltebilir. Doyle (1986), bilgi eksikliği ve yeterince düşünmemenin, çocukları

arkadaşlarından gördüğünü yapmaya, duyduğunu söylemeye yöneltebileceğini belirtirken, Aydın (1998), kabul görme ihtiyacının çocukların arkadaşlarının özelliklerini kabul etmeyi kolaylaştıracağını vurgulamaktadır. Bu nedenle, öğrencileri problem davranışlara yönelten bu durumun bir diğer görünümünün de “arkadaşını taklit etme” olduğu söylenebilir.

Öğrenci görüşlerinde, ailede böyle görme, evde dayak yeme, sevgisizlik ve ilgisizlik en sık dile getirilen ailesel faktörler olmuştur. Elde edilen bu bulgu, konuyla ilgili incelenen araştırmaların sonuçlarıyla benzerdir. Guttmann (2001) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin evdeki kötü yaşantıları “en önemli” nedenler arasında gösterdiği, sürekli problem davranış gösteren çocukların ev yaşantıları üzerine yapılan araştırmada da, bu çocukların evde düşmanca tutum ve davranışlara, fiziksel cezaya, katı ve tutarsız disiplin uygulamalarına maruz kaldıkları görülmüştür (Cohen ve Manion, 1990, Akt: Aydın, 2001). Edwards (1993), yetersiz ilgi-sevgi ve aşırı kontrolün çocukların özgürlük ihtiyacını kısıtlayarak, onları isyanına sürükleyebildiğini ve evdeki isyanın okula ve diğer sosyal çevrelere uzanabileceğini belirtirken, Larson ve Karpas (1963), Çağdaş (2002), Dönmezer (1991), Bakırcıoğlu (2002), Yavuzer (1986) ve Yörükoğlu (1986), bu tür ailelerden gelen çocukların, uygun olmayan davranışlarının o çok istedikleri ilgiyi görmenin bir yolu olduğunu keşfettiklerini ve bu davranışları tekrarlama eğiliminde olduklarını belirtmektedirler. Karlin ve Berger (1972), Doyle (1986), Cangelosi (1997) ile Curwin ve Mendler (1998)' de bu görüşe katılmakta ve sevgi-ilgi görme ihtiyacında olan her çocuğun, gereksinimleri karşılanmadığında birçok problem davranışa yönelebileceğini vurgulamaktadır.

Görüşme yapılan 20 öğrenci velisinin problem davranışların nedenleri olarak çoğunlukla ifade ettiği faktörler, yanında oturan arkadaşının ya da sınıftaki diğer öğrencilerin çocuğa rahatsızlık vermesi, okulun fiziksel-sosyal koşullarının yetersizliği ve çevredeki olumsuz örnekler olmuştur. Özellikle sözel ve fiziksel şiddet içeren davranışları, kaba ve küfürlü konuşmayı, arkadaşlarına kötü davranma, okuldan kaçma ve devamsızlık davranışlarını diğer çocukların etkisi ile açıklayan veliler, okuldaki güvenlik önlemlerinin yetersizliği ve aile ile ilgili özellikleri de sorun davranışların öncelikli nedenleri olarak belirtmişlerdir. Guttmann

(2001)' in araştırmasında da benzer bulguların elde edildiği, velilerin diğer çocukların etkisini, öğretmenin tutum ve davranışlarını ve aile ile ilgili özellikleri önemli nedenler olarak gösterdiği görülmektedir.

Sonuç olarak, öğretmen, öğrenci ve velilerin problem davranışların nedenleri ile ilgili görüşleri karşılaştırıldığında, genel olarak üç grubun da öncelikle kendileri dışındaki dışsal faktörlere yönelme ve başkalarını suçlama eğiliminde oldukları görülmüştür. Aileler genellikle çocuklarını haklı görüp, savunarak diğerlerini (sınıftaki diğer çocukları ve çevreyi), çocuklar sorun yaşadığı çocukları ve öğretmenlerini, öğretmenler de yönetimi şikâyet etme yönünde tutum sergilemişlerdir. Öğretmenlerin öncelikle okul yönetimi, okulun fiziksel-sosyal özellikleri, daha sonra çevre, eğitim programları ve aile ile ilgili olumsuzlukları dile getirmesi, istenmeyen davranışlarla mücadele sorumluluğunu okul yönetimi, çevre ve aileye yüklediği şekilde yorumlanabilir. Diğer çocukların rahatsızlık vermesi, okulun fiziksel- sosyal koşullarının yetersizliği, çevredeki olumsuz örnekler ve güvenlik önlemlerinin yetersizliğini öncelikle belirtip, daha sonra aile ve çocukla ilgili özelliklere değinen velilerin ise problem davranışlarla ilgili sorumluluğu doğrudan öğretmene ve okula yüklemeyip, okul, aile ve çocuk arasında paylaştığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin problem davranışların öncelikli nedeni olarak diğer çocukların rahatsızlık vermesini göstermesi, problem davranışlara neden olan sınıf içi sosyal mekanizmalar olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin birbirlerine karşı gösterdikleri olumsuz davranışların en az düzeye indirilebilmesi için öğretmenler, sınıf içinde öğrencilerin birbirleriyle sağlıklı iletişim ve iyi ilişkiler kurabileceği bir sosyal yapı oluşturmaya özen göstermelidir.

Sınıf gözlemlerinde, gürültü yapma, öğretmeni oyalama, derse ilgisizlik, izin almadan konuşma, öğretmenin dikkatini dağıtma, öğretmeni sınıfta hazır beklememe ve ders dışı şeylerle ilgilenme en sık karşılaşılan problem davranışlar olmuştur. Öğrencilerin bu davranışların nedenleriyle ilgili açıklamalarında, öğrenme güçlüğü, başarısızlık, dersi ve okulu sevmeme, sıkılma, ders çalışmak ve okula gelmek istememe gibi davranışların önemli bir yer tutması, öğretmenlerin öğretim sırasında bireysel farklılıkları dikkate aldıkları takdirde problem davranışları büyük bir oranda azaltabileceklerini göstermektedir. Öğretmenler derslerini daha motive edici duruma getirmeye çalışmalı, her öğrencinin öğrenme sürecine

Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
Öğrt. Gör. Dr. Fatma SADIK

katılmasını sağlamalı, öğrencilere öğrencilerin derse katılımını destekleyecek, dikkat çekici etkinlikler düzenlemeli, bu konudaki eksikliklerini tamamlama çabası içine girmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, N. (2000), "Sınıf içi disiplin sorunlarını azaltmada izlenebilecek temel yaklaşımlar", *Eğitim Araştırmaları*, S. Ekim, ss.5-9.
- Aksoy, N. (1999), "Classroom management and student discipline in elementary schools of Ankara (Turkey)", *Unpublished Doctoral Dissertation University of Cincinnati*, USA.
- Ataman, A. (2000), "Sınıf içinde karşılaşılan davranış problemleri ve bunlara karşı geliştirilen önlemler", L.Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti. , ss.213-230.
- Atıcı, M. (1999), "An exploration of the relationships between classroom management strategies and teacher efficacy in English and Turkish primary school teachers", *Doktora Tezi*, England: Leicester University.
- Aydın, B. (2001), "İlköğretim okullarında sınıf disiplinin sağlanması", *Doktora Tezi*, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, A. (1998), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık Reklam San. Tic. Ltd. Şti.
- Bacanlı, H. (2002), "Ana -baba ile ilişkiler", E. Karip (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti, ss. 191-200.
- Bakırcıoğlu, R. (2002), "*Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları*", Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balcı, A. (1993), *Etkili Okul "Kuram-Uygulama ve Araştırma"*, Ankara: Yavuz Dağıtım.
- Başar, H. (1997), *Sınıf Yönetimi (3. Baskı)*, Ankara: Önder Matbaacılık Ltd. Şti.
- Bergin, C. , Bergin, D. A. (1999), "Classroom discipline that promotes self-control", *Journal of Applied Developmental Psychology*, c.20, S.20, ss.189-206.
- Borg, M. G.; Falzon, J. M. (1990), "Teachers' perception of primary school children's undesirable behaviours: The effects of teaching experience, pupils' age, sex and ability stream", *British Journal of Educational Psychology*, c. 20, ss. 220-226.
- Borg, M. G.; Falzon, J. M. (1989), "Primary school teachers' perception of pupils' undesirable behaviours", *Educational Studies*, c. 15, ss. 251-260.
- Brophy, J. E. (1988), "Educating teachers about managing classrooms and students", *Teaching and Teacher Education*, c. 4, S. 1, ss. 1-18.
- Burden, P. E. (1995), *Classroom Management and Discipline*, Methods to facilitate Cooperation and Instruction, USA: Longman Publishers.

- Cangelosi, J. S. (1997), *Classroom Management Strategies (3. Edition)*, New York: Longman.
- Civelek, K. (2001), "İlköğretimde sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları yöntemler", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Curwin, R. L.; Mendler, A. A. (1998), *Discipline with Dignity*, E. Broymers. Inc. (Ed.), USA: Merrill Education/ASCD College Textbook Series.
- Cüceloğlu, D. (1991), *İnsan ve Davranışı (2. Basım)*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çağdaş, A. (2002), *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çelik, V. (2003), *Sınıf Yönetimi (2. Basım)*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Dağdelen, Ö. (1999), "İlköğretim öğrencilerinin sınıf içi olumsuz davranışlarının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre karşılaştırılması", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirbolat, A. (2000), "Sınıf ortamı ve grup etkileşimi", L.Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti. , ss.27-47.
- Doyle, W. (1986), "Classroom organization and management" M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of Research on Teaching*, New York: Mc. Millan.
- Dreikurs, R. ; Albert, L.; Dinkmeyer, D. (1995), "The social discipline model of Rudolf Dreikurs (Adlerian Theory)", C. H. Wolfrang (Ed.), *Solving Discipline Problems Methods and Models for Today's Teacher (Third Edition)*, USA: Allyn and Bacon, ss. 65-97.
- Dönmezer, İ. (1991), "Ailelerin, çocukların gelişimi ve eğitimindeki rolü ve önemi", *Eğitimde Nitelik Geliştirme I. Sempozyumu Bildiri Metinleri*, İstanbul: Kültür Koleji Yayınları, S. 1, ss. 332-337.
- Edwards, C. H. (1993), *Classroom Discipline and Management*, Newyork: Macmillan Publishing Company.
- Eripek, S. (1980), "Ankara il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında disiplin uygulamaları ve bu uygulamaların öğrencilerin uyum sorunları yönünden değerlendirilmesi", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Evertson, C. M.; Emmer, E. T. ; Worsham, M. E. (2003), *Classroom Management for Elementary Teachers (6. Edition)*, USA: Copyright by Pearson Education.
- Farmer, T. W. ; Van Acker, R. M.; Pearl, R. ; Rodkin, P. C. (1999), "Social networks and peer-assessed problem behaviorin elementary of classrooms students with and without disabilities", *Remedial and Special Education*, c.20, S.4, ss.244.
- Fidan, N. (1996), *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Greenlee, A. R. ; Ogletree, E. J. (1993), "Teachers' attitudes toward student discipline problems and classroom

Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
Öğrt. Gör. Dr. Fatma SADIK

- management strategies", USA. Illinois, ss. 18, ED36430.
- Guttman, J. (2001), "Pupils', teachers', and parents' causal attributions for problem behavior at school", *Journal of Educational Research*, c.76, S.1.
- Gürkan, T. ; Gözütok, D. ; Pektaş, S. ; Babadoğan, C. ; Gürbüzürk, O. (1998), *Eğitim Bilimine Giriş*, F. Varış (Ed.), Ankara: Alkım Yayınları.
- Joan, G. (1992), "School discipline", ERIC Clearinghouse on Educational Management Eguene OR, ED350727.
- Johnson, B. ; Oswald, M.; Adey, K. (1993), "Discipline in South Avustralian primary schools", *Educational Studies*, c. 19, S. 3, ss. 289-305.
- Jones, V. F. , Jones, L. S. (1998), *Comprehensive Classroom Management, Creating Communities of Support and Solving Problems (5. Edition)*, Usa: Allyn & Bacon Company.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990), *İnsan aile kültürü (3. Baskı)*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988), *İnsan ve İnsanlar (7. Baskı)*, İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.
- Kara, E. (2002), "Öğretmen ve öğrencilerin sosyal beceri algılarına etki eden faktörler", *Yüksek Lisans Tezi*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karlin, M. S. ; Berger, R. (1972), *Discipline and the Distruptive Child, A Practical Guide for Elementary Teachers*, USA: Parker Publishing Company. Inc.
- Karslı, M. D. (2004), "Sınıfta öğrenme zamanının yönetimi", M. Şişman ve S. Turan (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti., ss. 141-154.
- Kinch, C.; Palmer, T.L.; Burke, S.H.; Sugai, G. (2001), "A comparison of teacher and student functional behavior assesment interview information from low-risk and high-risk classrooms", *Education and Treatment of Children*, c.24, S.4, ss.480-494.
- Koç, M.; Dutar, M. ; Ayhan, E. (1977), "Konya liselerinde disiplin nedenleri ve çözüm önerileri", *Konya Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları*, S. 19.
- Kuzgun, Y. (2006), *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı (2. Baskı)*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Larson, K. G.; Karpas, M. R. (1963), *Effective Secondary School Discipline*, USA: Prentice- Hall, Inc.
- Lewis, R. (2001), "Classroom discipline and student responsibility. the students view", *Teaching and Teacher Education*, c.17, ss.307-309.
- Lewis, R. (1999), "Teachers coping with the stress of classroom discipline", *Social Psychology of Education*, c.3, ss.155-171.
- Martin, M.; Greenwood, C. M. (2000), *Solve Your Child's School-Related Problems*, (Çev: F. Zengindağdır), Sistem Yayıncılık.
- Merrett, F. ; Wheldall, K. (1988), "Which classroom behaviours do primary school teachers say they find most troublesome?", *Educational Review*, c. 40, S. 1, ss. 13-27.
- Merrett, F. ; Wheldall, K. (1984), "Classroom behaviour problems which junior primary school teachers find most troublesome?", *Educational Studies*, c. 10, S. 2, ss. 87-92.
- Özkılıç, R. (2000), "Sınıfta zaman yönetimi", L. Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.91-106.
- Öztürk, B. (2002), "Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi", E.Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi (2. Baskı)*, Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss. 118-153.
- Öztürk, B.; Koç, G.; Şahin, F. T. (2003), "Sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında ayırım yapma durumu ve bu ayırımın bazı değişkenler açısından incelenmesi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Kış, 1(1), ss. 109-118.
- Öztürk, N. (2001), "Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özyürek, M. (2001), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Özyürek, M. (1996), *Sınıfta Davranış Yönetimi, Uygulamalı Davranış Analizi*, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Romi, S. ; Freund, M. (1999), "Teachers', students' and parents' attitudes towards distruptive behaviour problems in high school: a case study", *Educational Psychology*, c.19, S.1, s.53.
- Sayın, N. (2001), " Sınıf Öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları önleme yöntemleri", *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Stuart, H. (1994), "Teachers' perceptions of student behaviours: a study of NSW secondary teachers", *Educational Psychology*, c.14, S.2, ss.216.
- Sugai, G.; Horner, R.H. (2002), " Introduction to the special series on positive behavior support in schools", *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, c.10, S.3, 10634266.
- Supaporn, S. (2000), "High school students' perceptions perspectives about misabehaviour", *Physical Educator*, c.57, S.3, ss.124.
- Tezcan, M. (1995), *Eğitim sosyolojisi (10. Baskı)*, Ankara: Feryal Matbaa.
- Tulley, M. ; Chiu, L. H. (1998), "Children perceptions of the effectiveness of classroom discipline techniques", *Journal of Instructional Psychology*, c.25, S.3, ss.189.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
Öğrt. Gör. Dr. Fatma SADIK

- Tulley, M.; Chiu, L. H. (1995), "Student teachers and classroom discipline", *The Journal of Educational Research*, c. 88, S. 3, ss. 164–171.
- Turanlı, A. S. (1995), "Students' expectations and perceptions of teachers' classroom management behaviours", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutkun, Ö. F. (2002), "Sınıfta yerleşim düzeni", Z. Kaya (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık, ss.131–154.
- Türkeç, A. (1986), "Orta dereceli okullardaki öğrencilerde görülen disiplinsiz davranışlar ve bunlara uygulanan yaptırımlar", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türnüklü, A. (2003), "İlkokullarda sınıf yönetimi", www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/tez-ozetleri/aturnuklu.html.
- Türnüklü, A. (1999), "İlköğretimde sınıf içi istenmeyen davranışlar ve nedenleri", *Yaşadıkça Eğitim*, S. 64, ss.30–34.
- Uysal, G. (1991), "Ortaöğretim kurumlarında disiplin yönetmeliği hükümlerine göre disiplin uygulamalarının değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Weber, W. A. (1986), "Classroom management", J. M. Cooper (Ed.), *Classroom Teaching Skills*, ss. 272–357, Toronto: DC. Heath and Company, Lexington Massachusetts.
- Yavuzer, H. (1992), *Çocuk ve Suç (6. Baskı)*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (1986), *Ana Baba ve Çocuk (Ailede Çocuk Eğitimi)*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yörükoğlu, A. (1997), *Çocuk Ruh sağlığı (21. Baskı)*, Ankara: Özgür Yayınları, No: 48
- Yörükoğlu, A. (1986), *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Eğitimi ve Ruhsal Sorunları*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE VELİLERİN BAKIŞ AÇILARINA GÖRE PROBLEM DAVRANIŞLARIN MEYDANA GELME SIKLIĞI, ÖNEM DERECEİ (CİDDİLİK) VE NEDENLERİ

THE FREQUENCY, THE RATE OF IMPORTANCE AND THE REASONS OF MISBEHAVIORS ACCORDING TO THE TEACHERS, STUDENTS AND PARENTS' PERSPECTIVES

Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
Öğrt. Gör. Dr. Fatma SADIK

Ek 1. Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Sınıf İçinde Problem, Davranışların Meydana Gelme Sıklığı ve Önem Derecesi (Ciddilik) İle İlgili Dağılım

PROBLEM DAVRANIŞ KATEGORİLERİ	Sıklık X			Önem Derecesi (Ciddilik) X		
	Öğretmen N=5	Öğrenci N=172	Veli N=20	Öğretmen N=5	Öğrenci N=172	Veli N=20
1.Yerleri kirletme	1.6	1.7	1.1	2.2	2.6	2.9
2.Sınıfta bir şeyler yeme-içme	1.6	1.5	1.1	2.0	2.3	2.9
3.Sınıf eşyalarına zarar verme	1.6	1.2	1.1	3.0	2.6	2.8
4.Kaba ve küfürlü konuşmak	2.0	1.6	1.5	3.0	2.5	3.0
5.Sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme	2.0	1.6	1.2	2.6	2.3	2.8
6.Arkadaşlarına kötü davranma	2.0	1.4	1.1	3.0	2.5	2.9
7.Arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme	2.2	1.3	1.1	2.8	2.4	2.8
8.İzin almadan konuşma	3.0	1.6	1.3	2.0	2.4	2.8
9.Sınıfı temiz tutmama	1.6	1.5	1.1	2.0	2.5	2.9
10.Yalan söyleme	2.0	1.4	1.1	3.0	2.6	3.0
11.Sürekli mazeret ileri sürme	2.0	1.2	1.1	2.6	2.4	2.9
12. İftira atma- suçlama	2.0	1.1	1.1	3.0	2.6	2.9
13.Öğretmene karşı gelme	2.0	1.2	1.1	3.0	2.6	2.9
14.Derse ilgisizlik	3.0	1.5	1.1	2.4	2.4	2.9
15.Derse hazırlıksız gelme	2.2	1.5	1.1	2.4	2.3	2.9
16.Yetersizlik sergileme	2.4	1.3	1.1	2.4	2.3	2.9
17.Öğretmeni sınıfta hazır bekleme	2.6	1.5	1.2	2.4	2.4	3.0
18.Arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet uygulama	2.4	1.5	1.1	3.0	2.5	2.9
19.Arkadaşlarına karşı sözel şiddet uygulama	2.4	1.2	1.1	3.0	2.5	2.8
20.Öğretmeni oyalama	2.2	1.2	1.1	2.2	2.5	2.9
21.Dikkat çekmeye çalışma	3.0	1.4	1.3	2.2	2.1	2.8
22. Arkadaşlarının ve öğretmenin eşyalarını izinsiz alma	2.0	1.2	1.1	2.6	2.4	2.9
23. Arkadaşlarının ve öğretmenin eşyalarına zarar verme	2.0	1.1	1.1	2.8	2.5	2.9
24.Gürültü yapma	3.0	1.5	1.3	2.8	2.5	2.9
25.Okul yönetmeliklerine uymama	1.0	1.6	1.1	2.8	2.6	2.8
26.Kılık kıyafetine özen göstermeme	2.0	1.2	1.1	2.2	2.4	2.9
27.Değişen durumlara uyum sağlayamama	2.0	1.3	1.1	1.8	2.4	2.9
28.Öğretmene saygısızlık yapma	1.0	1.2	1.0	2.8	2.6	3.0
29.Öğretmenin dikkatini dağıtma	2.2	1.4	1.0	2.4	2.4	2.9
30.Kopya çekme-verme	1.8	1.3	1.0	2.0	2.6	2.9
31.Ders dışı şeylerle ilgilenme	2.2	1.5	1.1	2.6	2.2	2.9
32.Hırsızlık yapma	1.6	1.0	1.0	3.0	2.7	2.9
33.Kendi eşyalarına zarar verme	2.2	1.3	1.0	2.2	2.4	2.8
34.Arkadaşlarıyla işbirliği yapmama	1.8	1.3	1.0	2.4	2.3	2.9
35.Okul eşyalarını gereksiz kullanma	1.0	1.4	1.1	1.2	2.3	2.8
36.Kıskançlık	2.0	1.3	1.0	1.8	2.3	2.9
37.Dedikodu yapma	1.8	1.3	1.1	2.0	2.6	2.8
38.Kendini temiz tutmama, ilgilenmeme	3.0	1.5	1.1	2.0	2.4	2.9
39.Cinsiyet ayrımı yapma	1.4	1.3	1.1	1.4	2.4	2.9
40.Öğretmenle sağlıklı iletişim kuramama	2.0	1.4	1.1	2.2	2.3	3.0
41.Okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme	2.0	1.1	1.1	3.0	2.7	3.0

1- Hiçbir zaman 2- Bazen 3- Her zaman

1- Ciddi değil 2- Ciddi 3- Çok ciddi